

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

OBOR VEŘEJNÁ SPRÁVA A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

KATEDRA PRÁVA

Diplomová práce

**PROBLEMATIKA KORUPČNÍHO JEDNÁNÍ
S EKONOMICKÝMI DOPADY**

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ing. Pavel Pikola

Vypracoval: Mgr. Bc. Radek Kaška

© 2011

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Radek Kaška

obor Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Hradec

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Problematika korupčního jednání s ekonomickými dopady**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Základní otázky
4. Formy korupčního jednání
5. Sféry společnosti nejčastěji ohrožené korupcí
6. Legislativní opatření
7. Ekonomické dopady korupce
8. Preventivní opatření
9. Empirické šetření
10. Zjištěné nedostatky a návrhy na zlepšení
11. Závěr
12. Seznam použitých zdrojů
13. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

- DANČÁK, B; HLOUŠEK, V; ŠIMÍČEK, V; a kol. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.
- DAVID, V; NETT, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1.vyd. Praha : C.H. Beck, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7179-562-9.
- VOLEJNÍKOVÁ, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha : Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.
- ROUDNÝ, R; ZILVAR, J; a kol. Korupce: boj proti korupci ve veřejné správě. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 143 s. ISBN 80-7194-314-2.
- Jak efektivní jsou české a slovenské represivní složky?: stíhání korupce a závažné hospodářské kriminality - situace, postupy a doporučení. Praha : Transparency International - Česká republika, 2007. 117 s. ISBN 978-80-87123-02-7.
- Transparentní procesy v politickém rozhodování: sborník textů k problému korupce politických představitelů. Praha : Transparency International - Česká republika, 2006. 232 s. ISBN 80-903032-7-7.
- Global Corruption Report 2009: Corruption and the Private Sector. New York : Cambridge University Press, 2009. 493 s. ISBN 978-0-521-13240-4.
- Zpráva o činnosti Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování za rok 2009.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů 1961, částka 65, s. 465-512.
- Občanskoprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 3/2004 Sb.m.s.
- Trestněprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 70/2002 Sb.m.s.
- Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích publikovaná pod č. 25/2000 Sb.m.s.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Pavel Pikola**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 3. 2. 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci „Problematika korupčního jednání s ekonomickými dopady“ jsem vypracoval samostatně. Veškeré poklady a použitou literaturu uvádím v seznamu použité literatury.

V Praze dne.....

.....

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi za odbornou pomoc při zpracování mé diplomové práce.

V neposlední řadě chci také poděkovat mé rodině a mým blízkým za jejich pochopení a podporu během celého studia.

**PROBLEMATIKA KORUPČNÍHO JEDNÁNÍ
S EKONOMICKÝMI DOPADY**

**THE ISSUE OF CORRUPTION WITH ECONOMIC
IMPACTS**

Souhrn

KAŠKA, Radek. *Problematika korupčního jednání s ekonomickými dopady*. Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity Praha, 2011. 84 s. Diplomová práce.

Předložená diplomová práce je zaměřena na fenomén korupce, jako negativního celospolečenského jevu, jemuž je v současné době, vzhledem k jeho závažnosti a zjišťované četnosti výskytu ve společnosti věnována mimořádná pozornost na poli teorie, výzkumu i praxe.

Uvedený pojem v sobě zahrnuje různé formy a typy korupčního jednání, které se od sebe liší především rozsahem a odlišnou mírou společenské nebezpečnosti.

Práce podává přehled problematiky korupce a boje proti ní především ve veřejné správě, počátky jejího vnímání jako naléhavého problému, jež je nutno řešit v oblasti legislativní, změnami postojů široké veřejnosti, ale i následným vyhodnocováním procesů, u kterých je možné předpokládat vznik korupčních podmínek a zavedením systému vnitřní kontroly u všech veřejnoprávních institucí. Patříčná pozornost je věnována některým vybraným sférám společnosti, nejčastěji zasažených či ohrožených korupcí. Možnosti řešení dané problematiky reflektují současné i připravované změny v legislativní oblasti. Jako jeden z hlavních negativních aspektů je uveden dopad v oblasti ekonomiky. Důraz je kladen na snahy o eliminaci korupčního chování, zejména za pomoci prevence, zvyšování transparentnosti a důsledném postihu, přičemž je vyzdvížena činnost nevládní neziskové organizace Trnsparency International.

Klíčová slova

státní správa, korupce, index vnímání korupce, prevence, protikorupční linka, legislativa

Summary

KAŠKA, Radek. *The issue of corruption with economic impacts*. Prague: Faculty of Economics and Management of the Czech University of Life Sciences Prague, 2011. 84 s. Diploma thesis.

This diploma thesis is focused on the phenomenon of corruption as a negative phenomenon of the whole society, which is currently due to the severity and frequency of occurrence in the surveyed companies paid special attention in the field of theory, research and practice.

The term includes various types and forms of corrupt practices, which differ mainly size and different levels of social dangerousness.

This work is the issue of corruption and combat in particular public administration, the onset of its perception as an urgent problem that needs to be addressed in the legislative area, changes in the attitudes of the general public but also the subsequent evaluation process, which can be expected that the introduction of conditions and corruption internal control system for all public institutions. Due attention is paid to some selected spheres of society most affected or threatened by corruption. Means to solve this issue reflect the current and forthcoming changes in legislation. As one of the main negative aspects are given effect in the economy. Emphasis is placed on efforts to eliminate corrupt behavior, especially through prevention, enhancing transparency and strict penalties, which highlighted the activities of nongovernmental organizations Transparency International.

Key words

government, corruption, corruption perception index, prevention, anti-corruption unit, legislation

OBSAH

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	13
3. Základní otázky	14
3.1. Počátky vnímání korupce.....	14
3.2. Vymezení pojmu.....	17
3.3. Příčiny.....	20
4. Formy korupčního jednání	23
5. Sféry společnosti nejčastěji ohrožené korupcí	25
5.1. Veřejná správa.....	26
5.1.1. Politické prostředí.....	28
5.2. Neveřejný sektor.....	29
5.3. Sportovní prostředí.....	31
5.4. Oblast výchovně-vzdělávacích institucí.....	33
6. Legislativní opatření	34
6.1. Mezinárodní úprava.....	34
6.2. Vnitrostátní úprava.....	36
6.3. Represe a boj s korupcí.....	38
7. Ekonomické dopady korupce	40
8. Preventivní opatření	45
8.1. Primární prevence.....	45
8.2. Sekundární prevence.....	46
8.3. Terciární prevence.....	47
9. Empirické šetření	49
Úvod.....	49
9.1. Formulace výzkumného problému a jeho cíle.....	50
9.2. Použité metody a zpracování dat.....	50
9.3. Stanovení hlavních hypotéz.....	51
9.4. Realizace výzkumného šetření.....	54
9.5. Analýza dat a interpretace.....	57
9.6. Souhrn praktické části.....	65
10. Závěr	69
11. Seznam použité literatury a jiných zdrojů	71
12. Přílohy	74

1. Úvod

Korupce a korupční jednání je jedním z mnoha negativních jevů soudobé společnosti a v současné době se stává předmětem intenzivního zájmu odborníků v oblasti ekonomie, politologie, sociologie, psychologie, kriminologie, práva, veřejného i soukromého sektoru, médií i veřejnosti. Můžeme říci, že se do značné míry jedná o nechtěný produkt demokratizace a ekonomické transformace. Obvinění z netransparentních majetkových poměrů, zneužívání pravomocí, nestranného jednání a klientelismu čelí především úředníci a politici zejména proto, že sféry jejich činností řeší problémy, které nemůže uspokojivě řešit trh a jeho mechanismy. Korupce není jen problémem České republiky, ale stala se problémem globálním, díky kterému mnohdy selhává cílená pomoc rozvojovým zemím. Jako součást šedé ekonomiky je založena na získávání neoprávněného užitku a je spojena s dalšími nezákonnými praktikami, jako je praní špinavých peněz, organizovaný zločin, drogy, daňové úniky. Korupční skandály v politice a v mezinárodním obchodu destabilizovaly vlády řady zemí a podvody související s rozpočtem Evropské unie a hospodaření s rozpočtovými fondy se staly vážným problémem. Podle odhadů Evropské komise činí podvody při hospodaření s penězi Evropské unie až 323 miliónů Eur.¹

Výzkumy realizované u nás i v zahraničí přinesly řadu nových poznatků o tomto jevu a v současné době také v naší zemi existuje celá řada odborných publikací, zabývajících se uvedeným tématem. Prosazením legislativních změn a implementací mezinárodních úmluv došlo k výraznému zlepšení současné situace v boji proti korupčnímu chování. Efektivita těchto a dalších nástrojů však záleží na způsobu jejich aplikace a způsobu využívání v praxi. V oblasti hodnocení výskytu korupce ve veřejném a politickém sektoru, podle mezinárodní neziskové organizace Transparency International, zaujímá Česká republika mezi 179 dalšími státy světa pro rok 2009 až 52. místo, což je velmi znepokojující.

Hned na začátku je nutno říci, že práce je pojata v širším slova smyslu a podává ucelený obraz o fenoménu korupčního jednání. Toto pojetí je velmi rozsáhlé a jednotlivé

¹ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha : Profess Consulting, 2007. s. 7. ISBN 978-80-7259-055-1.

části práce, vztahující se k různým formám korupce a všem aspektům daného jevu, by si jistě zasloužily detailnější pojednání.

Práce je členěna na úvod, část teoretickou s osmi kapitolami a část praktickou.

V úvodní kapitole je v obecné rovině učiněn krátký exkurz do vývoje a transformace celé společnosti v souvislosti s rostoucí úlohou státu v ekonomice, přičemž jsou dále akcentovány zejména změny týkající se České republiky a jejím přechodu k demokracii a tržnímu hospodářství. Tento fenomén je dále pojmově vymezen společně se svými specifickými znaky, jak byly popsány v jiné odborné literatuře. Krátce jsou zmíněny některé pohledy na korupci, přičemž dále převažuje pohled ekonomický.

Následující kapitola se zabývá komplexním přístupem k různým druhům a formám korupčního jednání a je členěna do jednotlivých skupin podle zvoleného kritéria.

V další části jsou popsány jednotlivé sféry společnosti, nejčastěji ohrožené a zasažené korupcí, které se autorovi jeví jako nejdůležitější a jež v poslední době vyvolali vlnu znepokojení a nutnost zabývat se tímto negativním jevem na všech úrovních. U jednotlivých částí jsou pro ilustraci uvedeny příklady zjištěných a zadokumentovaných skandálů, vyšetřovaných v posledních pěti letech speciálním policejním útvarům.

Pátá kapitola pojednává o ochraně společnosti z právního hlediska. Od mezinárodních norem se odvíjí legislativní úpravy zasahující do různých oblastí práva veřejného a soukromého. Pozornost je zaměřena také na aspekty, jež umožňují za porušení chráněného zájmu ukládat sankce a dalších represivních opatření.

Kapitola šestá poukazuje na ekonomické dopady korupčního jednání, jež vycházejí pouze z uváděných přibližných odhadů, neboť aktéři korupčního jednání se v maximální míře snaží, aby jejich vzájemné transakce zůstaly neodhaleny a zjistit skutečné škody je tedy velmi obtížné.

Sedmá kapitola poukazuje na nejúčinnější možnost v boji proti korupčnímu chování, kdy nejdůležitějším předpokladem, aby k takovému jevu vůbec nedošlo, nebo ho bylo možné od počátku diagnostikovat a řešit je jeho předcházení ve smyslu prevence na všech úrovních a vytvoření takových opatření, jež by měla charakter vestavěných stabilizátorů s důrazem na transparentnost.

Empirická část se zabývá zjištěním současného stavu informovanosti a postojů náhodně získaného souboru respondentů. Za tímto účelem bylo stanoveno celkem 10 hlavních hypotéz, jejichž platnost byla na základě vyhodnocení výsledků šetření

posouzena. Získané údaje jsou vyhodnoceny, graficky zpracovány a opatřeny komentářem. Zpráva je doplněna o diskusi a v závěru jsou navržena možná opatření pro praxi. Stručný přehled k této problematice podává závěrečné shrnutí, ve kterém jsou popsány názory dotázaných.

V teoretické části je převážně čerpáno z monografií autorů Jolany Volejníkové, Radima Roudného, Josefa Zilvara, dále z pramenů práva mezinárodního a vnitrostátního. Použité internetové zdroje odkazují zejména na údaje uveřejněné organizací Transparency International.

2. Cíl práce a metodika

Medializace řady korupčních afér a skandálů, například ve sportu, při způsobu zadávání veřejných zakázek, využívání veřejných financí, ale dokonce i při získávání vysokoškolských titulů, přiměla veřejnost zamyslet se nad současným celkovým stavem společnosti v naší zemi. Boj s korupcí se stal ústředním programovým bodem většiny politických stran. Pokud se nad tímto negativním celospolečenským zamyslíme, uvědomíme si, že korupce provází lidstvo od nepaměti a je prakticky všudypřítomná a může nabývat mnoha podob. Stává se problémem ekonomickým, kulturním, morálním právním, sociálním i politickým. Její odsouzení a deklarování jasného stanoviska je jednou ze základních morálních povinností člověka. Právě to je důvodem pro volbu tématu diplomové práce, vedené snahou tento jev popsat, zamyslet se nad jeho vývojem, příčinami, různými formami, dopady a možnostmi účinně mu předcházet a maximálně ho eliminovat.

Cílem práce je danou problematiku popsat, vymežit, charakterizovat a pokusit se navrhnout další možné postupy i přesto, že v průběhu posledních několika desetiletí došlo k významným změnám v nahlížení a přístupu současné společnosti na fenomén korupce. Tento vývoj s sebou přinesl mnohá rizika a odhalil některé související problémy. Ty je nezbytné si uvědomit a nepřestat hledat nová řešení, vedoucí ke konečnému a komplexnímu výsledku.

Metodika teoretické části práce vychází z nastudování dané problematiky v odborné literatuře, odborných článků, internetových zdrojů, včetně mezinárodní a vnitrostátní legislativní úpravy. Využívá vlastního šetření a v různých částech odkazuje na empirické výsledky dosud provedených výzkumů, přičemž vývoj daného jevu je sledován za použití popisu. Postupuje od obecného ke konkrétnímu. V empirické části jsou použita statistická vyjádření zpracovaná do tabulek, včetně jejich grafického znázornění.

3. Základní otázky

Korupce je fenomén, který v dnešní době zasahuje do všech oblastí lidského života. Projevuje se v politice, hospodářství, sportu, veřejném i soukromém sektoru. Zasahuje všechny státy světa, malé i velké, rozvojové i vyspělé. Jedná se o jeden z nejzávažnějších celospolečenských problémů naší doby. Rozhodující prostor a hlavní nebezpečí korupce se přitom nejvíce dotýká veřejné správy. Obecně jsou nejvíce zasaženy oblasti, kde se rozhoduje o veřejných financích a tam, kde jsou poskytovány služby občanům, dále výkonu moci zákonodárné a soudní.

3.1. Počátky vnímání korupce

Korupce je zvláštní jev provázející lidstvo již od jeho počátku. Lze ji vysledovat v prvních civilizacích v Mezopotámii, Egyptě či starém Římě. Podplácení voličů bylo tehdy trestáno smrtí stejně jako vražda, velezrada, či fyzický útok na tribuna lidu. Proti korupci vystupoval Platón, Aristoteles a později na ně navázali Machiavelli, Monetsquieu i Rousseau. Existovala ve všech společnostech bez ohledu na ideologii, náboženství morálku či právo. Tradičně je však spojena s politikou. Historické prameny dokládají, že téměř každé poselstvo s sebou přinášelo dary, jejichž prvořadým úkolem bylo nastolit vstřícnou atmosféru k jednání a v oficiální rovině vztahů tak obdarování představovalo stále častěji spíše racionální kalkulaci, než osobní a emotivní záležitost. Z darů se tak stal úplatek, neboť čím větší hodnotu dar měl, tím rostl pocit závazku vůči dárci a jeho cílem bylo dosáhnout to, co by za normálních okolností vyžadovalo zvýšené náklady v podobě času, vynaloženého úsilí a investic. Protože některé praktiky nebyly ve své době za korupční vůbec považovány a byly přirozeným ekonomickým chováním, byly považovány za jevy ekonomice vlastní a přirozené a nevzbuzovali tedy ani zájem ekonomů. Korupce byla tradičně spojována s existencí státu, státním zřízením, vládou, politikou a mocí a z tohoto důvodu spadala spíše do oblasti práva, politiky a etiky, později i psychologie a sociologie. Až do 30. let 20. století se ekonomická teorie nezabývala problémem tržních selhání, úskalími byrokracie, rostoucí úlohou účasti státu na řízení hospodářství a zvyšujícími požadavky státních regulací či problémy internacionalizace a globalizace.

V ekonomické teorii se s problémem korupce poprvé setkáváme až s příchodem *teorie veřejné volby* Jamese Buchanana v polovině 20. století, která interpretovala korupci

jako důsledek rostoucí role státu v tržních ekonomikách. V tomto období se začínají objevovat i první odborné studie a ekonomické analýzy zaměřené na problematiku ekonomických dimenzí korupce. Byly zkoumány její vazby na ekonomickou výkonnost států, ekonomický růst zahraniční obchod a investice. Po pádu socialistických režimů států bývalého východoevropského bloku se ukázalo, že tyto země mají při přechodu z centrálně plánovaných ekonomik na ekonomiky tržní velké problémy s korupcí.

V České republice není korupční klima jen důsledkem transformace, ale jeho počátky sahají dále do minulosti a je výrazně determinováno působením úřednické tradice za socialismu. Období socialismu bylo pro korupci obdobím hojnosti. Došlo k jejímu velkému rozmachu. Organizovaná politická korupce na nejvyšších státních úrovních byla v podstatě zlegalizována a s korupčními aktivitami se člověk mohl setkat téměř kdekoliv. Tím, že veškeré ekonomické aktivity byly řízeny z centra a ne na tržním principu, byl korupci dán obrovský prostor. Právě z dob komunismu pochází známé české přísloví „Kdo neokrádá stát, okrádá vlastní rodinu“. V této době korupce natolik prorostla celou společností a ekonomikou a nabrala takových rozměrů, že by se dalo hovořit o korupci systémové.

Se změnou politického systému po roce 1989 nedošlo opět ani tak k nějakému výraznému snížení či zvýšení korupce jako spíše ke změně jejího charakteru. Ubylo drobné korupce v oblasti maloobchodu a služeb a naopak přibyla korupce v oblasti administrativní a politické. K přeměně formálních institucí nedemokratického režimu na demokratický došlo poměrně rychle, ale neformální instituce v podobě korupčních norem nadále přetrvávaly. Podle Petrovského² začala společnost také nově vyznávat hodnotu osobního úspěchu a nebylo ani tak důležité, jak tohoto úspěchu jedinec dosáhl. V porevolučním období 90. let byla korupce asi nejvíce skloňována ve spojení s privatizací, tunelováním podniků a dalších aktivit doprovázených rozsáhlými daňovými úniky například u dovozu lehkých topných olejů, což můžeme připsat na vrub slabého institucionálního prostředí a chybějící legislativy, jež byla utvářena za pochodu. Současná korupce je spíše doménou politických špiček.

Na scénu však vstoupila i řada nevládních neziskových organizací bojujících proti

² PETROVSKÝ, K. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. s. 35. ISBN 80-86861-94-5.

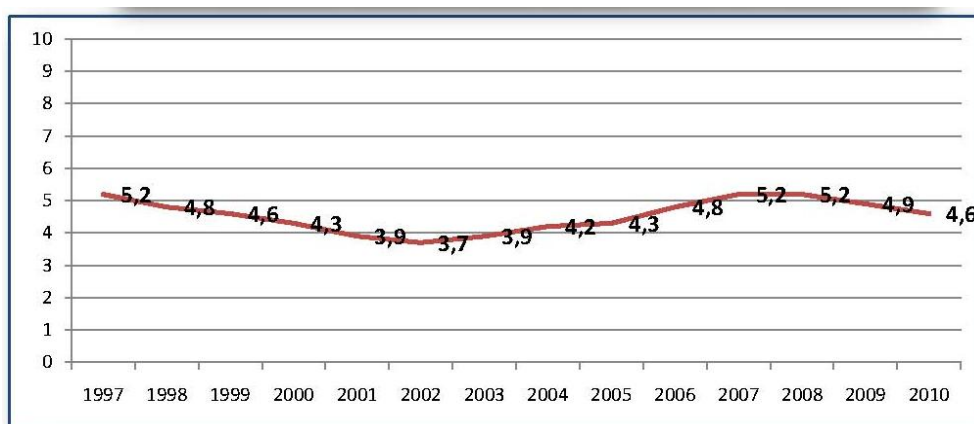
korupci a uplácení, z nichž nejvýznamnější je jistě mezinárodní organizace Transparency International, která byla založena v Berlíně roku 1993 Peterem Eigenem a která se do boje pokouší zapojovat občanskou společnost a vládní instituce. Mimo úsilí věnovanému pomoci obětem korupce také usiluje o vybudování a rozšíření mezinárodního protikorupčního systému. Upozorňuje na negativní důsledky korupce a snaží se, aby se tento nebezpečný fenomén dostal do povědomí celé společnosti. Tím přispívá ke snížení všeobecně lhostejnému přístupu ke korupci. Navrhuje a zároveň také realizuje různá opatření a zasazuje se o dodržování mezinárodních úmluv. Úzkostlivě a kriticky sleduje chování vládních orgánů, institucí i bank. Každoročně vydává žebříček vnímání korupce CPI, kde jsou na základě 13 zdrojů od deseti nezávislých institucí hodnoceny jednotlivé státy. V loňském indexu CPI 2010 bylo hodnoceno 178 zemí, přičemž Česká republika se umístila na 53. místě s hodnocením 4,6 (ze stupnice 0-10). V rámci EU se Česko umístilo na 21. místě a zaostává daleko za západními státy i svými sousedy. Vývoj indexu CPI uvádí tabulka č. 1 a graf č. 1.

Tab. č. 1 - Vývoj hodnot indexu CPI v České republice v letech 1997 až 2010

rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
index CPI	5,2	4,8	4,6	4,3	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3	4,8	5,2	5,2	4,9	4,6

Zdroj: Transparency International -Česká republika – vlastní úprava

Graf č. 1 - Vývoj indexu CPI v České republice v letech 1997 až 2010

Zdroj: Transparency International -Česká republika

3.2. Vymezení pojmu

Samotné vymezení pojmu může být do značné míry složité a dalo by se říci, že neexistuje jediná, všeobecně přijímaná definice, jež by byla akceptována v řadách širší odborné i laické veřejnosti, či přijata bez rozdílu všemi zeměmi. Samotný původ slova vychází ze základu latinského výrazu *rumpere*, což znamená zlomit, rozlomit, přetřhnout, přervat. Latinský výraz *corruptus* dále označuje následek takového zlomu, který má za následek, že osoba je přinucena ke změně zásad, postojů a názorů. Znamená slíbení, nabídku nebo poskytnutí úplatku s cílem změnit něčí chování nebo rozhodnutí, anebo žádost o úplatek či jeho přijetí. Úplatek přitom nemusí mít vždy pouze finanční podobu například ve formě obálky, může se jednat o poskytnutí informací, darů a jiných výhod, služeb, zvýhodňování známých nebo příbuzných. Korupce tak zpravidla zahrnuje všechny projevy, ze kterých získává neoprávněný prospěch a profit subjekt, který za to poskytuje jakékoliv výhody (materiální i nemateriální) tomu, kdo prospěch poskytuje.³ Úplatek může mít například i formu nápadně výhodné smlouvy, kterou podnikatel uzavře s příbuzným úředníka, který má rozhodnout. Za formu korupce bývá též považován klientelismus, nepotismus a prodej pozic.

Korupce je transakce zpravidla mezi dvěma stranami. Jedna strana poptává odměnu za poskytnutí neoprávněné výhody druhé straně, která tuto odměnu nabízí. Korupce je typem trestné činnosti, kdy všichni zúčastnění jsou pachateli a mají z této činnosti prospěch. Všichni její aktéři porušují zákon a zároveň jsou výsledky této činnosti uspokojovány jejich potřeby. Pokud některé ze zúčastněných stran nepřestane tento systém vyhovovat a trestnou činnost neohlásí, je velice obtížné do této struktury proniknout zvenčí. Přímým poškozeným v této situaci nebývá vlastně nikdo. Nicméně nepřímými poškozenými jsme my všichni, občané, daňoví poplatníci, kteří důsledky korupčního jednání pocítí na výši svých daní, na způsobu poskytovaných veřejných služeb nebo zvýšených cenách. Problém s tak celospolečenským záběrem, jakým korupce bezesporu je, nelze vyřešit několika návrhy nebo represivními opatřeními. Řešení je věcí systematického odbourávání korupčních příležitostí a nulové tolerance ze strany veřejnosti. Třemi pilíři boje proti korupci jsou prevence, transparentnost a represe. Obecně můžeme říci, že účast v korupčním vztahu je etickým a mravním selháním jednotlivců.

³ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha : Profess Consulting, 2007. s. 14. ISBN 978-80-7259-055-1.

Definice samotného pojmu se liší podle toho, kdo jí definuje. Pro oblast společenských věd, kdy vědci hodnotí korupci jako deviantní chování je dnes již typická definice amerického autora J.S. Nye, který jí charakterizuje jako „... *chování, které se z důvodů dosahování soukromých (osobních, rodinných, úzce skupinových) finančních anebo statkových zisků odchyľuje od formálních povinností vyplývajících z veřejné role anebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu*“.⁴

Transparency International definuje korupci například jako *zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního (soukromého) prospěchu*. Konkrétněji se jedná o příslib poskytnutí nebo o poskytnutí jakékoli neoprávněné výhody v něčí prospěch za určitou formu odměny. Tato odměna nemusí mít vždy pouze finanční podobu (úplatek), může se jednat o úniky výhodných informací, protežování známých (klientelismus), zvyhodňování příbuzných (nepotismus) apod.⁵

Další a poměrně přesnou definici korupce vyjadřuje Konvence OSN o postupu proti korupci, v níž se za korupci považuje „*nabídka, slib nebo předání jakékoliv výhody v něčí prospěch, jako nepřiměřené pohnutky pro vykonání nebo nevykonání povinností a požadavek přijetí jakékoliv takové výhody, jako nepřiměřené pohnutky pro vykonání nebo nevykonání povinností*“.⁶ Později OSN tuto definici upravila na „*úplatkářství nebo jiné chování ve vztahu k osobám, jimž byla svěřena odpovědnost, které porušuje jejich povinnosti vyplývající z jejich postavení a směřuje k získání nepatřičných výhod jakéhokoli druhu pro ně samotné nebo pro jiné osoby*“.⁷ Z tohoto nepřeborného množství definic můžeme nabýt dojmu, že se korupce týká jen veřejné správy, ale právě tato definice jasně ukazuje, že korupce zahrnuje obě sféry společnosti, veřejnou i soukromou.

Lze říci, že vymezit korupci přesně a výstižně tak, aby byly charakterizovány všechny korupční praktiky, není možné a zřejmě ani účelné. Stalo se tradicí, že všechny nové společenské fenomény jsou definovány spíše z pohledu oboru, jež na ně nahlíží a je zřejmý odklon od snahy hledat co nejjobecnější a nejvýstižnější definici. I přes toto konstatování se však nabízí jedna obecně platná definice korupce, která vychází z několika

⁴ FRIČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. Praha : G plus G, 1999. s. 26. ISBN 80-86103-26-9.

⁵ TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. *Co je KORUPCE?* [online]. c2007, [cit. 28.3.2011]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=441>

⁶ CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. s. 19. ISBN 80-7201-434-X.

⁷ CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. s. 19. ISBN 80-7201-434-X.

základních atributů korupčního jednání, platných pro všechny typy (druhy) korupce:

1. vztah dvou subjektů (toho, kdo úplatek poskytuje-nabízí a toho, kdo jej přijímá),
2. jde o směnný vztah, přinášející oběma stranám výhodu,
3. souvislost s obstaráním věci obecného nebo institucionálního zájmu,
4. korumpovaný je subjekt disponující určitým postavením, pravomocí,
5. jde o jednání proti dobrým mravům.⁸

Zatímco v politice vyspělých zemí patří korupce k patologickému jednání, v zemích třetího světa a v bývalých komunistických zemích je jedním z nejrozšířenějších jevů. Často bývá nejen příčinou skandálů, ale i větších společenských otřesů a státních převratů. Ohrožuje životaschopnost demokratických institucí a tržních ekonomik i bezpečnost státu a to jak z hlediska vnitřní bezpečnosti, tak i bezpečnosti vnější.

Bylo by dobré na tomto místě rovněž zmínit i další jevy, které sice za korupci nepovažujeme, ale které s ní přímo souvisí, neboť pro ni vytvářejí příznivé podmínky k životu. Jedná se o střet zájmů a lobbying. O střetu zájmů mluvíme tam, kde se způsob výkonu určitého zaměstnání dostává do rozporu se soukromým zájmem osoby, která toto zaměstnání nebo funkci vykonává, přičemž střet zájmů může nastat jak u veřejných funkcionářů, tak u soukromých subjektů. Sám o sobě není korupčním chováním, ale je stavem, ve kterém se riziko korupce zvyšuje a pokud není řešen, vyvolává podezření a ohrožuje důvěru v nestranný výkon veřejné funkce.

Lobbyingem je označováno působení určité zájmové skupiny nebo jednotlivce v rámci politického procesu s cílem dosáhnout výsledku, ať už legislativního nebo exekutivního. Taková činnost není nutně korupcí a v demokratických zemích je lobbying považován za legitimní, neboť je pro zákonodárce nebo i pro členy exekutivy důležitým zdrojem informací o tom, jaké názory jsou na danou otázku ve společnosti. Teprve, když je tento zájem spojený s nějakou materiální nebo nemateriální výhodou pro politika nebo pro jeho stranu, tak se z lobbyngu stává korupce.

⁸ CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. s. 20. ISBN 80-7201-434-X.

3.3. Příčiny korupce

Pokud se podíváme na fenomén korupce podrobněji, zjistíme, že se jedná o jev značně komplikovaný a můžeme na něj nahlížet očima psychologů, sociologů, právníků či politologů. Neměly bychom jej však vnímat pouze jako asociální chování a měli bychom rovněž zohlednit, že rozhodování o účasti v těchto nelegálních aktivitách je vedeno racionální ekonomickou kalkulací rizik a očekávaných zisků. Mezi korupční rizika patří především pravděpodobnost odhalení, dopadení a odsouzení, povaha trestu, ztráta společenské prestiže, zaměstnání či sociálního statusu, skandalizace v médiích, vydíratelnost a ztráta nezávislosti.⁹ Pokud budeme vycházet z odhadů, které uvádějí, že pravděpodobnost odhalení korupčního jednání se pohybuje kolem 1%, pak pravděpodobnost dopadení je natolik nízká, že užitek z úplatku je vyšší, než užitek z korektního jednání a tedy i riziko je velmi nízké.

Ekonomické příčiny korupce můžeme vysledovat ve třech vzájemně propojených hlediscích, jež jsou zároveň příčinami vzniku korupčního prostředí.

1. Nedokonalá konkurence - vychází z výsadního postavení firem, kontrolujících trh, přičemž získání konkurenční výhody bývá doprovázeno omezením potencionálních konkurentů, kterým je zabráněno podílet se na určité výhodě. Jedná se například o udělování vývozních či dovozních povolení, vysílacích práv, licencí, koncesí, veřejných zakázek, prodej státního majetku nebo přidělování dotací. Existence výsadního postavení ekonomických subjektů úzce souvisí s vysokými zisky, plynoucími z monopolního postavení, nebo možnostmi tyto výsady získat. V politických kruzích je běžnou praxí do vrcholového vedení těchto firem dosazovat své známé, přátele, kamarády a členy vlastní rodiny. Velmi často dochází k provázanosti veřejného a soukromého sektoru.

2. Dalším faktorem je *existence veřejných statků*, jež jsou charakterizovány tím, že jsou nedělitelné, nevylučitelné a s nulovými mezními náklady. Při poskytování veřejných statků se korupce vyskytuje zejména tam, kde subjekt, který tyto veřejné statky obstarává, přijímá úplatky zato, že je obstarává určitým způsobem. Veřejné statky představují v národním hospodářství majetek vysoké hodnoty, o kterém rozhodují politici, úředníci, zastupitelé nebo komise a jejich rozhodnutí často nejsou vedena obecným zájmem

⁹ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha : Profess Consulting, 2007. s. 122. ISBN 978-80-7259-055-1.

společnosti. O veřejných statcích je tak mnohdy rozhodováno pochybným a netransparentním způsobem.

3. Třetím faktorem jsou *asymetrické informace*. V současné době se informace staly velmi důležitou a cennou komoditou. Mít informace znamená získat konkurenční výhodu, která je dána jejich kvalitou a množstvím. Problém vzniku asymetrických informací se zdaleka netýká jen veřejné správy. K nejrozšířenějším formám vnitropodnikové hospodářské kriminality patří průmyslová špionáž, počítačové podvody a nedovolené poskytování informací, či zneužití informací při obchodování s cennými papíry.

Obecně můžeme říci, že výskyt korupce ovlivňuje řada socio-kulturních, ekonomických a politických faktorů, ke kterým se připojují další, které jejímu bujení vytvářejí dobré podmínky. Jak uvádí například Chmelík,¹⁰ těmito faktory jsou výše úplatku, normativní systém fungování administrativy, systém kontroly, systém sankcí, korupční tradice, sociální chaos, kvalita státní správy, výše platu státních úředníků, klientelismus, hodnotový žebříček, chudoba korupční vzory a vliv médií.

- **Výše úplatku** Pokud budeme předpokládat, že chování člověka je ovlivněno snahou maximalizovat svůj zisk, tak nutně musíme dát výši úplatku na první místo rizikových faktorů vedoucích ke korupčnímu jednání. Do jaké míry toto tvrzení platí, jsme se pokusili zjistit zařazením položky č. 7 v použitém dotazníku, kde se dotazujeme respondentů, zda souhlasí s tvrzením „Každý člověk je uplatitelný, záleží jen na výši nabízené částky“?.
- **Normativní systém** Existence fungujících nezdeformovaných společenských norem v podobě morálky, etiky a práva jsou jedním z předpokladů, že se v jejich prostředí korupci bude dařit hůře. Současným společensky uznávaným idolem je nyní úspěšný podnikatel, měřeno množstvím peněz a mocí. Způsob, jakým toho bylo dosaženo je ospravedlnitelný, což vypovídá mnohé o celkovém stavu naší společnosti.
- **Fungování administrativy** Rovněž nejasné fungování státní správy, vzájemné konfliktní působení administrativy, neefektivní a zdlouhavé vyřizování požadavků

¹⁰ CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. s. 22. ISBN 80-7201-434-X.

prostých občanů lze označit jako živnou půdu korupce.

- **Systém kontroly** Špatně fungující či dokonce zkorumpovaný systém kontroly nevytváří dostatečnou hrozbu pro ty, kteří mají sklony k úplatku. Častá jsou překvapivá rozhodnutí ve prospěch elit.
- **Systém sankcí** Musí se stát pravidlem, že korupce se nesmí vyplatit. Nízké tresty za korupční jednání korupci spíše podporují a vytvářejí dojem beztrestnosti.
- **Korupční tradice** Hlavně státy třetího světa a státy bývalého východního bloku, jsou považovány za země, kde korupce byla, nebo je považována za zcela normální, běžný jev. Rovněž veřejné mínění je měřítkem, co je a co není špatné.
- **Sociální chaos** Většinou se objevuje v těch společnostech, kde došlo k výrazným sociálním, ekonomickým a společenským změnám.
- **Kvalita státní správy** Respektování a nezkažení představitelů státní moci a veřejné správy jsou zárukou, že samotná státní správa bude silná, kvalifikovaná a výkonná. Tím bude zároveň také respektovaná.
- **Klientelismus** Vyřizování občanských záležitostí neoficiální cestou, mimo pořadí, mimo pracovní dobu je také velmi častým jevem, který je spojen s vytvářením neformálních sítí a struktur.
- **Hodnotový žebříček** Na prvním místě v žebříčku hodnot současná společnost uznává osobní prospěch, bohatství a touhu po rychlém získání majetku.
- **Chudoba** Míra chudoby je přímo spjata se všemi typy kriminálních činností, korupci nevyjímaje. Ekonomicky chudé země jsou obecně daleko více zkorumpované než země rozvinuté. Je to však začarovaný kruh, kdy chudoba je příčinou korupce a korupce, jež omezuje ekonomický růst, je v konečném důsledku zase zdrojem chudoby.
- **Korupční vzory** Obecné povědomí, že úředníci jsou zkorumpovaní, vede občany k tomu, že je považují samozřejmě za zkorumpované. Čím silnější toto podvědomí je, tím větší sklony mají ti, o kterých se to říká, k přijímání úplatku.
- **Vliv médií** Masmédia jsou schopná do značné míry ovlivnit veřejné mínění.

Úplná znalost všech příčin korupčního jednání je neúčinnějším nástrojem boje tomuto jevu, protože pokud známe příčiny nějakého jevu, dá se na jejich základě vypracovat strategie, která zabrání nebo alespoň omezí jeho výskyt.

4. Formy korupčního jednání

V naší i zahraniční literatuře můžeme nalézt různá kritéria, podle kterých jsou formy korupce klasifikovány. Můžeme nalézt její dělení podle intenzity, rozsahu a závažnosti nebo podle oblasti výskytu korupčního jednání. Dalším kritériem může být existence dohody mezi aktéry korupce nebo charakter korupčního vztahu. Hledisko četnosti korupčních vztahů jí dále rozděluje na náhodnou a recidivující. Podle územního hlediska hovoříme o korupci místní, národní či mezinárodní a podle původu aktérů nalézáme rozdělení na korupci domácí a importovanou.

Kritérium intenzity páčání, rozsahu a závažnosti

Malá korupce je spojena s každodenním životem lidí, jde o drobné úplatky, které jedincům neposkytují zvláštní výhody, ale usnadňují jim život. Jde například o podplácení dopravních policistů nebo nižších úředníků. Některé její formy (např. spropitné) se za korupci nepovažují. Často bývá podmínkou pro fungování korupce velké.

Velká (závažná, organizovaná) korupce má negativní ekonomické a morální dopady na celou společnost a jedincům, nebo skupinám z ní plynou vysoké zisky. Vyznačuje se promyšlenou strukturou a je těžko odhalitelná.

Kritérium oblasti výskytu

Vnitřní korupce se týká zaměstnanců ve veřejné správě, ve vnitřním úředním styku. Záměrem vnitřní korupce není finanční obohacení, ale dosažení vyššího postavení.

Politická korupce je v blízkém vztahu s vnitřní korupcí, neboť veřejné funkce jsou ve většině případů spojeny s politickou mocí. Tato forma korupce v sobě zahrnuje také nežádoucí vztahy mezi veřejnou mocí a soukromým sektorem.

Korupce ve státní správě zahrnuje korupci související se státní správou a případy, kdy je nakládáno se státním majetkem.

Korupce v municipalitách je typická u volených představitelů samospráv, samosprávných orgánů, členů obecních zastupitelstev, zaměstnanců úřadu a starostů. Souvisí s korupcí politickou a korupcí ve státní správě.

Korupce ve veřejném sektoru zasahuje oblasti, na kterých má veřejnost zvláštní zájem. Působí škody ve veřejném zdravotnictví, školství, ozbrojených sborech, nebo soudnictví.

Korupce v soukromém sektoru je součástí korupce ve veřejném sektoru, se kterou bývá spojena. Často je považována za běžnou součást konkurenčního boje ekonomických subjektů, a to jak uvnitř soukromé sféry, tak mezi jednotlivými firmami. Do této oblasti ale také patří korupce ve sportu, které bude dále věnována kapitola **5.3.**

Korupce v médiích se běžně nevyskytuje, ale s rostoucím vlivem a zvyšujícím se rozvojem médií roste zájem politiků, podnikatelů, získat média a veřejné mínění na svou stranu k získání moci.

Kritérium existence dohody mezi aktéry

Přímá korupce, u které dochází k nabídce či realizaci výhody mezi aktivními aktéry, bez ohledu na to, kdy vznikne výhoda pro některou ze stran. Kritériem je vyslovená dohoda, nikoliv její bezprostřední realizace.

Nepřímá korupce je spojena se zájmem subjektu vytvořit si dobré vztahy uvnitř určité skupiny, např. rodiny, politické strany, podnikatelského okruhu či známých. Její aktér si je vědom toho, že pokud by tak neučinil, jeho podnikání by bylo poškozeno. Kritériem je neexistence dohody. Lze jí dále dělit na nepotismus (upřednostňování příbuzných) a klientelismus (upřednostňování přátel).

Kritérium využití soukromých prostředků k ovlivňování veřejných rozhodnutí

Ovládnutí státu, kdy má subjekt formou nezákonných a netransparentních soukromých plateb veřejným činitelům schopnost ovlivňovat tvorbu legislativních norem.

Vlivová korupce, kdy má subjekt schopnost ovlivňovat tvorbu legislativních norem, ale tento vliv je způsoben velikostí firmy, formou vlastnické vazby na stát a opakovanými kontakty s veřejnými činiteli.

Administrativní korupce, zahrnuje platby veřejným činitelům s cílem změnit způsob realizace pravidel a politik.

5. Sféry společnosti nejčastěji ohrožené korupcí

Výskyt korupce v jednotlivých sférách společnosti prakticky koresponduje s formami korupčního jednání rozdělených podle kritéria oblasti výskytu, o nichž bylo pojednáno v předchozí kapitole. Vzhledem k tomu, že na tomto místě není možné obsáhnout všechny oblasti, zasažené nebo ohrožené korupčními praktikami, tato část práce bude věnována obecnému popisu těch nejdůležitějších a těm, kterým byla v poslední době věnována značná mediální pozornost. Opakovanými průzkumy prováděnými organizací Transparency International, pro sestavení indexu Globálního barometru korupce¹¹ je zjišťováno, jaké oblasti vnímá společnost jako nejvíce postižené korupcí. Pořadí jednotlivých sektorů udává tabulka č. 2, kdy podle názoru respondentů jsou za nezkorumpovanější instituce nadále považovány politické strany a hodnocení politických stran v celosvětovém měřítku se nadále zhoršuje. Ke zjištění, do jaké míry se tyto údaje liší s námi oslovenými respondenty, byla v praktické části práce v použitém dotazníku zařazena položka č. 17.

Tab. č. 2 -Sektory (instituce) vnímané jako nejvíce postižené korupcí - celosvětově

Instituce/ sektor	Procento respondentů označujících daný sektor/instituci za zkorumpované nebo extrémně zkorumpované
Politické strany	79 %
Veřejní představitel/ státní úředníci	62 %
Parlament/ zákonodárny sbor	60 %
Policie	58 %
Podnikatelský / soukromý sektor	51 %
Církevní a náboženské instituce	50 %
Justice	43 %
Média	40 %
Vzdělávací systém	38 %
Nevládní neziskové organizace	30 %
Armáda	30 %

Zdroj: Transparency International Global Corruption Barometer 2010.

¹¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. *Home* [online]. c2007, [cit. 3.2.2011]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/pdf/GCB2010_CZ_podklady.pdf

5.1. Veřejná správa

Pro další členění korupčního jednání ve veřejném sektoru budeme vycházet z typologie uváděné organizací Transparency International.¹²

Tab. č. 3 – Typologie korupce ve veřejné správě

I. Malá administrativní korupce
I. 1 Podplácení úředníků
I. 2 Záměrně nepřehledná regulace, zatemňování pravidel, špatná organizace
I. 3 Zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové činnosti veřejné správy
II. Zneužívání veřejných zdrojů
II.1 Zpronevěra veřejných zdrojů
II.2 Nehospodárné využívání veřejných zdrojů
II.3 Soukromý prospěch z privatizace
II.4 Zneužívání úřední moci při udělování veřejných zakázek
II.5 Nepotismus, klientelismus, případně „prodej“ pozic

Zdroj: TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. 2008. s- 20.

Malá administrativní korupce

Jestliže není dostatečně zajištěna veřejná kontrola a kontrolní mechanismy selhávají, je možné, aby byli jednotliví úředníci korumpováni soukromými subjekty proto, aby si tyto subjekty zajistily určitou výhodu. Podplácení přitom může být iniciováno soukromými subjekty nebo může být naopak vyžadováno úředníky, kteří jej mohou v některých případech realizovat organizovaným způsobem. Zaměstnanci veřejné správy mohou dokonce záměrně vytvářet podmínky, aby je bylo nutné uplácet. Tyto korupční příležitosti jsou často vytvářeny nadměrnou a nepřehlednou regulací, která nutí soukromé subjekty k tomu, aby hledaly jiné a kratší cesty pro řešení jejich záležitostí pomocí úplatků. Další cestou k získávání úplatků je zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové činnosti veřejné správy. Zde jsou úplatky získávány převážně od malých podnikatelských subjektů, přičemž tyto strategie mohou být obzvláště výnosné v případech, že nejsou jasná pravidla podnikání, nebo jsou dosti nepřehledná.

¹² TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČESKÁ REPUBLIKA. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha : Transparency International. 2008. s. 20. ISBN 978-80-87123-04-1.

Zneužívání veřejných zdrojů

Ke zpronevěře veřejných zdrojů dochází skrz skryté rozpočtové položky nebo skryté bonusy k platům. O jejich vyplácení rozhodují vedoucí pracovníci, kteří však za ně mohou požadovat protislužby v podobě nestandardních úkonů od svých podřízených, čímž se vytváří korumpovaná síť vzájemných protislužeb uvnitř samotné organizace veřejné správy, což vede k neefektivnímu hospodaření se svěřenými zdroji. Připomeňme si například medializovanou kauzu při vyplácení nestandardních odměn vysokým funkcionářům policie. Transparency International dále uvádí, že v prostředí postkomunistické východní Evropy se k těmto typům korupce přidalo i zneužívání privatizace, jež spadá spíše do kategorie velké politické korupce. Tento typ korupce se vyznačuje řadou pochybných převodů státního majetku za značně nízké ceny. Ke zneužívání úřední moci rovněž dochází při udělování veřejných zakázek, jež je postiženo problémy nejen na centrální, ale také na nižších úrovních. Jak uvádí Volejníková¹³, v České republice tak například v roce 2001 připadla na několik velkých stavebních firem více než ¼ z celkové 200 miliardové hodnoty veřejných zakázek. Jejich udělování je v České republice také často spojeno se střetem zájmů, který je při výkonu místní samosprávy natolik rozšířený, že není vůbec považován za protiprávní. Asi nejběžnějším příkladem je udělování menších zakázek v rámci obcí společně, v nichž figurují sami zastupitelé, kteří o udělení zakázek také rozhodují.

V případě nepotismu a klientelismu jde o zvýhodňování určité skupiny lidí osobami, kterým byl svěřen výkon veřejné moci. Často také dochází k prodeji pozic, kdy dochází k upevňování vlivu významného jedince prostřednictvím placeného protěžování. Tento jedinec je v postavení, jež mu umožňuje rozhodovat o personálních otázkách a pracovní místa, pak obsazuje na základě úplatků, které získává od jednotlivých zájemců o tyto pozice.

Společným rysem klientelismu, nepotismu a prodeji pozic je skutečnost, že výhody získané z těchto vztahů mohou probíhat až s delším časovým odstupem a osoby, jež se těchto vztahů účastní, těžší již ze samotné účasti na tomto vztahu. Z tohoto jim plynou výhody, kterými mohou být například různé nemajetkové benefity, prestiž, přístup k informacím, rychlejší kariérní postup nebo podíl při rozhodování o odměnách. Největším

¹³ VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha : Profess Consulting, 2007. s. 150. ISBN 978-80-7259-055-1.

nebezpečím je pak přerůstání klientelismu, nepotismu a prodej pozic do korupční symbiózy politických elit s vlivnými ekonomickými subjekty, což je největším nebezpečím demokratického systému.

5.1.1. Politické prostředí

Korupce v politice je dnes převážně označována jako odchylka od politiky, ale vše nasvědčuje tomu, že je s ní pevně svázána. Zkorumpovaný nemusí být jen člověk, ale třeba i celá instituce, v našem případě politická strana. Ve stádiu symbiózy klientských sítí a státních institucí dosahuje korupce svého vrcholu. Státní správa je ovlivňována soukromými společnostmi, zabývajícími se korumpováním veřejných činitelů. Politici a vysocí státní úředníci sami organizují korupci a státní instituce a úřady se mění v neformální soukromé podniky maximalizující své zisky. Klientelismus usnadňuje pronikání korupce do světa velké politiky, která sama o sobě představuje zvláštní formu institucionalizované korupce. Politická korupce má kolektivní podobu a děje se ve prospěch instituce, jíž je politická strana. Děje se tak na komunální i na vládní úrovni. Politickou korupci je vhodné chápat jako výměny, které překračují hranice politické sféry takovým způsobem, že oslabují vlastní normy a standardy politiky, a tím ji podvracejí.¹⁴

Politické strany u nás byly nejvíce zasaženy korupcí v době transformace, kdy financování politických stran bylo vlastně nekontrolovatelné. Tak například před parlamentními volbami v roce 1996 vyšlo najevo, že všechny tři koaliční strany ODS, KDU-ČSL a ODA uváděly falešná jména svých dárců, což v konečném důsledku bylo jedním z hlavních důvodů pádu Klausovy vlády.

Po roce 1989 provázela naší politickou scénu i celá řada dalších skandálů, týkajících se zadávání veřejných zakázek, průběhu privatizace či získávání dotací. Do aféry kolem nákupu štábního informačního systému na Ministerstvu obrany, na kontrakt v hodnotě 3,8 miliardy dolarů, byly například v letech 1992 až 1997 zapleteni dva ministři KDU-ČSL Vilém Holáň a Miloslav Výborný. Podle bývalého zaměstnance firmy EDS-Digital, tato firma zaplatila za získání této zakázky úplatek v rekordní výši 50 miliónů dolarů.

Zhruba do roku 1995 byla privatizace vnímána jako veliký úspěch. Před právním

¹⁴ FRÍČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. Praha : G plus G, 1999. s. 122. ISBN 80-86103-26-9.

zajištěním tohoto procesu byla ale dána přednost urychlenému převedení státního majetku do soukromých rukou a v rámci privatizace bylo více než 80% majetku převedeno do rukou soukromých majitelů a další majetek byl převeden do vlastnictví akcionářů. Celý problém ale spočíval v tom, že tyto akcionáře nestačil zákon chránit proti různým podvodníkům a zlodějům typu Viktora Koženého, který dodnes uniká spravedlnosti. Vyšetření korupčních skandálů a hospodářských trestných činů, týkajících se privatizace, slibovala v roce 1998 ve svém volebním programu i ČSSD pod vedením Miloše Zemana. V rámci akce „čisté ruce“ se ale postupem času ukázalo, že volební sliby byly nereálné a akce nepřinesla očekávané výsledky. V únoru 1999 vláda schválila Vládní program boje proti korupci, který se snažil zvýšit účinnost stíhání korupce a oslabit zdroje korupčních tlaků.

Ve výčtu různých skandálů a mediálně známých kauz bychom na tomto místě mohli pokračovat do nekonečna. Snad každý týden se objevují v médiích zprávy o korupci na radnicích, nebo spekulace o původu majetku státních představitelů. Ve většině případů však veřejnost zůstává s údivem, co všechno v naší zemi některým lidem stále ještě prochází. Snad z tohoto důvodu si během těchto let vydobyli političtí představitelé a politika vůbec své nechvalné první místo v žebříčku korupcí nejvíce zasažených sfér společnosti. Ostatní země ale nejsou výjimkou. Je však paradoxní, že právě politické strany ve svých programových prohlášeních deklarují boj proti korupci, která je do značné míry vlastně živí.

5.2. Neveřejný sektor

Korupce v soukromém sektoru byla jak vnitrostátně, tak na mezinárodní úrovni poměrně dlouho mimo pozornost ve srovnání s korupcí mezi soukromým a veřejným sektorem a stala se předmětem zájmu až na samém sklonku 20. a počátkem 21. století. Nejprve se v dokumentech o korupci začala objevovat jednotlivá ustanovení o korupci v soukromém sektoru a následně byly této problematice věnovány samostatné dokumenty.

Soukromý sektor přitom hraje rozhodující roli ve zlepšování blaha společnosti, skupin a jedinců a pomáhá jim v přístupu ke zdravotní péči vzdělání a jiným veřejným službám. Na druhou stranu ale může dojít k jeho selhání a zbohatne na něm jen několik jedinců na úkor mnoha.

Na nejjednodušší úrovni zahrnuje korupce v soukromém sektoru uplácení prostředníka při přidělování zakázek, nebo k ní dochází, například když zaměstnanec nakupuje pro svého zaměstnavatele materiál za vyšší cenu, než je nezbytné a obdrží za to od dodavatele provizi. Obecně tedy můžeme říci, že v soukromé sféře dochází ke zneužívání pozic a k nelegálnímu obohacení, kdy osoba, jež měla jednat v zájmu jiné osoby, kterou je obvykle placena a s níž má právní vztah, jedná místo toho ve svém vlastním zájmu nebo v zájmu jiné osoby a přijme za to jakýkoli prospěch. Náklady tohoto korupčního jednání přitom nese vlastník firmy a snižuje se mu zisk. Důsledky korupčního jednání v soukromém sektoru, oproti důsledkům ve veřejném sektoru, tak nese zcela vlastník, který díky nemorálnímu a neetickému jednání svých zaměstnanců ztrácí konkurenční schopnost a následně i místo na trhu. Nejen v prostředí velkých korporací a nadnárodních firem tím dochází ke ztrátě kontroly. Nezřídka se stává, že pokud je bankrotující firma dostatečně velká a její majitelé mají vlivné politické kontakty, přenesou náklady způsobené nedostatečným řízením na celou společnost. Jako příklad můžeme uvést odškodnění klientů družstevních záložen, leckdy dochází i poskytování státních záruk či finančních podpor soukromým subjektům. Za nejrizikovější oblasti soukromého sektoru můžeme tedy vymezit ty, kde jsou spravovány největší objemy financí, tedy banky, pojišťovny, penzijní fondy, stavební spořitelny, investiční fondy a investiční společnosti. Další oblastí je stavebnictví, telekomunikace, energetika a zdravotnictví. Právě zdravotnictví je smutným příkladem vynuceného korupčního chování pacientů, kteří ve své racionální touze, po co nejlepším ošetření stále ještě přinášají svým lékařům různé dary a dodatečně platí za něco, co by měli mít automaticky zajištěno. Rovněž praktiky některých zástupců distributorů léčiv hraničí s uplácením lékařů, kterým v podobě provizí či seminářů platí zahraniční zájezdy, ve snaze ovlivnit je v tom směru, aby pacientům předepisovali jimi propagovaný druh léku. Ve stavebnictví dochází k postupování zakázek velkých firem firmám menším a jsou uzavírány subdodavatelské kontrakty na provedení prací, kdy se v konečném důsledku velká firma vůbec žádným způsobem nepodílí na realizaci zakázky, kterou původně získala. Korupce se tak stává součástí konkurenčního boje a nezřídka komplikuje působení tržních mechanismů, neboť malá firma není schopná platit vysoké úplatky za to, aby zakázku získala. Korupční jednání tak postihuje malé i střední podnikání. Podle provedených průzkumů činí průměrná výše provize téměř devět procent v soukromém sektoru a skoro 16 procent v sektoru veřejném.

5.3. Sportovní prostředí

Rovněž ve sportu představuje korupce rozsáhlý problém. Podle odhadů se denně zabývá sportovními aktivitami něco mezi 800 miliónů až 1,2 miliardy lidí, neboť sport zahrnuje nejrůznější aktivity jednotlivců, přes skupiny v nejnižších soutěžích až po evropské či světové fotbalové šampionáty nebo Olympijské hry. Především profesionální sport a jeho komercializace přitahuje peníze a sportovní průmysl v různých zemích tvoří něco mezi 2,3 až 3,5 procenty HDP, čímž se otvírají příležitosti ke korupci v oblastech, kde se točí velké peníze. Rozsah korupce ve sportu je však velmi těžké odhadnout a může se zdát, že je korupcí postížena jen jeho velmi malá část.

Ke korupci ve sportu dochází především v souvislosti s ovlivňováním výsledků utkání, zpronevěře či zneužívání fondů určených na sportovní účely, při falšování sportovních výsledků, při přestupech hráčů nebo při volbách do orgánů sportovních institucí. V naší zemi je specificky známá korupce ve fotbale, kde se díky obratu „Ivanku, Kamaráde“ stala součástí lidové kultury. I přes značnou medializaci tohoto případu však nedošlo k odlivu zájmu znechucených diváků o fotbal, či sponzorů.

Ovlivňování výsledků zápasů

Ovlivňování výsledků sportovních utkání není jen doménou fotbalu, ale týká se i tenisu, basketbalu, volejbalu, hokeje a dalších oblastí sportu a je vázáno na finanční zisk především v souvislosti se sázením či zajištěním lepšího umístění. Často k němu dochází i ve chvíli, kdy některému klubu hrozí sestup do nižší ligy, což by znamenalo pro klub i jeho vlastníky snížení příjmů z prodeje televizních práv nebo snížení hodnoty hráčů. Pro příklad můžeme uvést jeden z největších skandálů ve fotbale rozhodčího německé fotbalové ligy Roberta Hoyzera, který se přiznal k ovlivňování zápasů v letech 2003 a 2004, kdy údajně obdržel 50 000 EUR za ovlivnění čtyř zápasů. Na základě jeho přiznání bylo v roce 2009 zahájeno největší vyšetřování uplacených zápasů, do kterých bylo zapleteno více než 200 osob z celé Evropy. U nás je díky zveřejněným odposlechům dosud nejznámějším odhaleným případem ovlivňování zápasů kauza sportovního ředitele Viktorie Žižkov, Ivana Horníka, který přislíbil hlavnímu arbitrovi utkání 15. kola mezi FC Viktoria a SK Sigma Olomouc Milanu Šedivému úplatek ve výši 30.000,- Kč. Našli bychom však i další případy, kdy byli z nabízení nebo přijetí úplatku usvědčeni funkcionáři fotbalových klubů, rozhodčí nebo samotní hráči.

Obrázek č. 1 - Robert Hoyzer

Zdroj: <http://www.spoj.com/de/sport/fussball/0911/Bilder/robert-hoyzer>

Korupce ve sportu může být vnímána jako oblast s relativně nízkou mírou nebezpečnosti pro společnost, která souvisí s argumentací, že sport je čistě soukromá záležitost. Klíčovou otázkou trestněprávních aspektů korupčního jednání v souvislosti s fotbalovými soutěžemi je naplnění pojmu obstarávání věci obecného zájmu, kdy obhajoba v případě stíhaného fotbalového rozhodčího argumentovala tím, že fotbalový svaz nepožívá statutu věci obecné a nemůže existovat obecný zájem na tom, jakým způsobem se mají chovat aktéři sportovního utkání. V tomto případě Nejvyšší soud dospěl k závěru, že fotbalová utkání jsou „*důležitým ekonomickým fenoménem, který je důležitým ekonomickým „zdrojem“ mnoha subjektů, ať již marketingových, mediálních nebo reklamních společností či sázkových kanceláří atd., které jsou svými příjmy významně navázány na obecné působení fotbalových soutěží a na jejich výsledky.*“¹⁵ Z tohoto a dalších rozhodnutí, která následovala, lze dovodit, že do budoucna by se mělo na jednání fotbalových funkcionářů, rozhodčích, delegátů, hráčů a dalších osob mělo pohlížet jako na činnost, jejíž správný a korektní výkon je věcí obecného zájmu, což zakládá možnost postihovat úplatkářství v jeho aktivní či pasivní podobě podle trestního práva.

¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2007, sp. zn. 3 Tdo 510/2007.

5.4. Oblast výchovně vzdělávacích institucí

Mimo podnikatelské prostředí je korupce spjata také s oblastí výchovně vzdělávacích institucí. V této souvislosti jsou korupční praktiky spojovány převážně se způsobem získávání vysokoškolských titulů a přijímáním na vysoké školy, kde se stále údajně najdou uchazeči, o jejichž osudu rozhodla nikoliv kritéria přijímacího řízení, ale peníze.

Asi nejznámější je kauza plzeňské právnické fakulty Západočeské univerzity, která propukla v září 2009. Po odhalení, že disertační práce proděkana této fakulty Ivana Tomažiče je z velké části opsána, došlo k rozsáhlému vyšetřování, které postupně odkrylo další podezření, především o nestandardním způsobu přijímání studentů na tuto fakultu, o přinejmenším zvláštním průběhu jejich studia a o chybějících závěrečných pracích v knihovně, včetně podezřelých přestupů studentů ze soukromé Vysoké školy Karlovy Vary, jejíž studenti se skrze personální a institucionální propojení obou škol snadno dostali na veřejnou a prestižní univerzitu. Na podnět České advokátní komory se Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy rovněž zabývalo spornou otázkou nostrifikací u studentů užhorodské Zakarpatské státní univerzity. Problematické bylo také přijímání do magisterského studia, které nesplňovalo podmínky vnitřních předpisů fakulty. Pozornosti médií neuniklo ani tzv. „rychlostudium“, kdy například Eduardu Brunovi získání doktorandského titulu trvalo rok a čtyři měsíce a již výše zmíněnému Ivanu Tomažičovi dokonce osm měsíců. Někteří studenti naopak na základě vyhlášek, vydaných děkanem Milanem Kindlem v rozporu se Studijním a zkušebním řádem, své studijní povinnosti neplnili, ale studium jim přesto ukončeno nebylo. Nikdy se také v univerzitní knihovně nenašly některé rigorózní práce absolventů, mezi nimiž byl i bývalý předseda ČSSD a ministr Stanislav Gross. Policejní vyšetřování však dosud nevedlo k veřejnosti očekávaným výsledkům – především odebrání podvodně získaných titulů a potrestání bývalého vedení fakulty v čele se Zachariášem a Kindlem. Do začátku prosince 2010 byl zatím odebrán jeden jediný titul. U veřejnosti vývoj událostí zanechává do značné míry zklamání a deziluzi ze „zametání celé kauzy pod koberec“. Kauza výrazně poškozuje celou akademickou obec a vysoké školy obecně.¹⁶

¹⁶ RESPEKT institut. *Plagiátorství, „rychlostudium“ a klientelismus na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni : Podkladová studie pro veřejnou debatu*. Respekt institut, o.p.s., 2011. s. 20. Dostupné z http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/Analyza_Plzen_web.pdf

6. Legislativní opatření

Pokud se na fenomén korupce podíváme zblízka, zjistíme, že nezávažnější formy korupce jsou právě ty, jež mají mezistátní až mezinárodní charakter a účinky. V současném globalizovaném světě existuje stále naléhavější potřeba řešit korupci na všech jejích úrovních. Boj proti ní musí být komplexní a musí být veden na všech frontách, což jej dělá velmi složitým. Nejúčinnějším nástrojem k tomuto boji jsou právě legislativní opatření, řešící represí, prevenci, transparentnost i větší kontrolu.

6.1. Mezinárodněprávní úprava

Česká republika je vázána řadou mezinárodních smluv, které jsou součástí našeho právního řádu a to na základě jejich ratifikace, nebo ratifikací jejího opčního protokolu. Tyto smlouvy mají aplikační přednost před zákonem. Jejich stvrzením rovněž vyplývá povinnost podrobit se dozoru mezinárodního orgánu a u některých úmluv mají přímo jednotlivci možnost se na tento orgán obrátit se stížností. V boji proti korupci mezinárodní společnosti, jednotlivé státy i mezinárodní organizace vyvíjejí celou řadu prostředků, uzavírají mezinárodní smlouvy proti korupci a jejím jednotlivým aspektům, sdružují se do mezinárodních organizací, přijímají akční plány a budují neformální spolupráci v rámci jednotlivých zemí formou různých programů či podporou výzkumu a analýz.

V rámci mezinárodní úpravy této oblasti je nejzákladnějším dělením na tzv. hard law a soft law. Hard Law (tvrdá protikorupční legislativa) je mezinárodní právo v užším smyslu, které je bezprostředně závazné. Jde o mezinárodní smlouvy, které jsou obdobou zákona ve vnitrostátním právu, rozdíl je v tom, že zavazují pouze své signatáře. Za soft law (měkká protikorupční legislativa) jsou považována různá doporučení, akční plány, deklarace, usnesení, doporučení a etické kodexy, jejichž porušení nezakládá přímou mezinárodní odpovědnost.

V rámci působnosti OSN je to *Úmluva OSN proti korupci* z roku 2003, kterou česká republika podepsala 22. dubna 2005, ale dosud jí neratifikovala. Jejimi hlavními požadavky jsou trestní postih korupce a využívání nástrojů mezinárodní spolupráce, za současného působení preventivních opatření. Druhou smlouvou je *Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu* z roku 2000, již je Česká republika signatářem, ale dosud jí také neratifikovala. Tato smlouva řeší korupci jako doprovodný jev závažných

trestných činů.

Další institucí je Rada Evropy, jejímž nástrojem je *Občanskoprávní úmluva proti korupci*, přijatá v listopadu 1999. Tuto úmluvu podepsala Česká republika v roce 2000 a o dva roky později jí také ratifikovala. Úmluva obsahuje tři části, jejichž předmětem jsou opatření, jež byla třeba přijmout na národní úrovni, prostředky mezinárodní spolupráce a systém kontroly, kterým bylo pověřeno uskupení GRECO. Další smlouvou je pak *Trestněprávní úmluva proti korupci* přijatá v roce 1999. Česká republika jí podepsala koncem roku 1999 a o rok později jí ratifikovala. Tato úmluva je nástrojem umožňujícím postihovat široké spektrum korupčního jednání a přinesla některé doplňující trestněprávní nástroje, ve snaze zlepšit mezinárodní spolupráci v postihování této trestné činnosti. *Úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu* z roku 1990, přijala Česká republika v roce 1995 a ratifikovala ji v roce 1996. Cílem této úmluvy je umožnit mezinárodní spolupráci při vyšetřování trestné činnosti a při vyhledávání a zabavování výnosů z ní.

V rámci OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) byla v roce 1997 přijata *Úmluva proti podplácení zahraničních veřejných činitelů*. Byla vypracována skupinami 34 států a Česká republika jí podepsala v roce 2000, kdy pro ní zároveň vstoupila v účinnost. Cílem Úmluvy je přimět signatářské státy, aby přijali legislativní opatření, jež by umožnili stíhat podplácení zahraničních veřejných činitelů a zavázaly se ke společné spolupráci.

V rámci Evropské unie byla v květnu 1997 aktem Rady EU přijata *Úmluva o boji proti korupci, vztahující se k úředníkům Evropských společenství nebo úředníkům členských zemí Evropské unie* a jejím cílem je potírat korupci mezi veřejnými činiteli pracujícími jak pro Evropské společenství, tak na národní úrovni. K této úmluvě se rovněž váže První protokol k Úmluvě o ochraně finančních zájmů EU. Jako další smluvní instrumenty můžeme jmenovat Úmluvu o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z roku 1995, jejíž součástí je První protokol z roku 1996, který je přímo zaměřen na potírání korupce.

6.2. Vnitrostátní úprava

Pojem korupce sice není v našem trestním právu vymezen, ale trestnou činnost lze podle Chmelíka¹⁷ páchat za předpokladu že:

- existuje nositel veřejné funkce,
- dochází k porušení státem stanovených norem (zákonů, nařízení apod.),
- porušení norem je honorováno určitou odměnou, výhodou nebo alespoň jejich nabídkou,
- porušení pravidel chování je provedeno ve prospěch jiného subjektu,
- existuje příčinná souvislost mezi úplatkem a zvýhodněním.

Trestní zákoník¹⁸ postihuje korupci především pomocí trestných činů **přijetí úplatku** podle § 331, **podplácení** podle § 332 a **nepřímého úplatkářství** podle § 333. Zároveň vymezuje některé klíčové pojmy, jako je **úplatek** § 334. Rozhodující prostor a hlavní nebezpečí korupce leží především v oblasti veřejné správy, trestní zákoník proto obsahuje vybrané činy úředních osob, a to **zneužití pravomoci úřední osoby** podle § 329 a **maření úkolů úřední osoby z nedbalosti** podle § 330. Přestože trestní zákoník chrání především bezúhonnost veřejného života a nestranné a objektivní obstarávání věcí obecného zájmu, trestá i korupci v podnikání a soukromoprávních vztazích. K trestným činům, které mají znaky korupčního chování v určitých zvláštních situacích, lze řadit také činy **porušení povinnosti při správě cizího majetku** podle § 220 a § 221, **pletichy v insolvenčním řízení** podle § 226, **zneužití informace a postavení v obchodním styku** podle § 255, **sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě** podle § 256, **pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži** podle § 257, **pletichy při veřejné dražbě** podle § 258.

Úprava českého trestního zákoníku je formulována mimořádně obecně, což dává orgánům činným v trestním řízení a zejména soudům širokou možnost uvážení. Výše citované skutkové podstaty užívají jako klíčové dva pojmy. Pojem *úplatek*, který musí být poskytnut *v souvislosti s obstaráním věcí obecného zájmu*.

První pojem je definován v zákoně takto: *Úplatek* je neoprávněná výhoda

¹⁷ CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. s. 79-80. ISBN 80-7201-434-X.

¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, Sbirka zákonů 2009, částka 11, s. 5-104. ISBN 978-80-7208-782-2.

spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném, zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě a na kterou nemá nárok - § 334 odst. 1 trestního zákoníku. Podle shodných názorů v literatuře může být úplatkem prakticky jakákoli výhoda, která se dostává uplácenému nebo s jeho souhlasem jiné osobě, spočívající zejména v přímém majetkovém prospěchu, např. finančním nebo materiálním. Může však jít i o výhodu jiného druhu, např. protislužbu. Z hlediska naplnění tohoto znaku není rozhodující výše úplatku a zákon nestanoví žádnou hodnotovou hranici. Výši úplatku je třeba hodnotit v souvislosti s dalšími okolnostmi, které určují společenskou škodlivost tohoto činit i v oblasti výkonu státní moci a správy však nelze tolerovat zásadně žádné úplatky.

Co se týče druhého pojmu, tak tento je vymezen ještě obecněji a podle často citované judikatury zahrnuje velmi různorodé činnosti. *Obstarávání věcí obecného zájmu* je činnost, která souvisí s plněním úkolů týkajících se věci obecného zájmu, tedy nejen rozhodování orgánů státní moci a správy, ale i jiná činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb. Jde tedy o plnění všech úkolů, na jejichž řádném a nestranném plnění má zájem celá společnost nebo určitá sociální skupina. Nespadá sem činnost občanů, jež je výlučně projevem jejich osobních práv.

Obstarávání věcí obecného zájmu ve sféře obchodních vztahů definuje ustanovení § 334 odst. 3 trestního zákoníku, jako zachovávaní smluvně převzaté nebo právním předpisem uložené povinnosti, která má zabránit protiprávnímu poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, již jejich jménem jednají.

Právní vymezení úplatkářství bylo rovněž upraveno předchozí legislativní úpravou platnou do 31.12.2009, kdy trestní zákon¹⁹ rozlišoval **přijímání úplatků** podle § 160 a podplácení podle § 161, postihoval **nepřímé úplatkářství** podle § 162. Vymezení skutkových podstat úplatkářství bylo prakticky nezměněno od roku 1961, od platnosti „starého“ trestního zákona. Novelou z roku 1999 byly do trestního zákona uzákoněny definice **úplatku** a **veřejného činitele** a v roce byla přijata definice, kterou byl vymezen

¹⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, Sbírká zákonů 1961, částka 65, s. 465-512.

pojem **obstarávání věcí veřejného zájmu**. Podle těchto ustanovení je stále ještě nutné posuzovat jednání osob v souladu s časovou působností trestního zákona.

Co se týče střetu zájmů je primárním dokumentem Ústava ČR, která vylučuje souběh některých funkcí. Na ni navazuje zákon o střetu zájmů²⁰ (zákon č. 159/2006 Sb.), který má předcházet a bránit střetu zájmů u většiny oficiálních funkcí. Střet zájmů je zde definován jako *takový zájem, který přináší veřejnému funkcionáři osobní výhodu nebo zamezuje vzniku případného snížení majetkového nebo jiného prospěchu*.

6.3. Represe a boj s korupcí

Významné mezinárodní organizace, jež připravily protikorupční úmluvy, zpravidla také vytvořily instituce pro implementaci, rozvíjení, kontrolu a dodržování těchto úmluv.

U Organizace spojených národů je k tomu určena zejména Office for Drug Control and Crime Prevention, Global Programme against Corruption, která společně vede protikorupční program, jehož cílem je asistovat členským státům v jejich úsilí předcházet korupci a bojovat s ní prostřednictvím zvyšování rizika na spojených se zneužíváním svěřené moci pro osobní prospěch.

Při radě Evropy působí tři protikorupční uskupení, v první řadě je to GRECO (Group of States against Corruption, jehož vytvoření schválila Rada Evropy v roce 1998 a jehož smyslem je vytvoření mechanismů, jež na bázi vzájemného hodnocení monitoruje implementaci závazků vyplývajících z úmluv Rady Evropy. V současné době se toto uskupení skládá z 35 členů. Od počátku roku 2003 jsou součástí monitoringu také některá vybraná ustanovení Trestněprávní úmluvy o korupci. Vzájemným hodnocením členských států dochází k výměně zásadních informací o protikorupčním snažení v jednotlivých státech, což přispívá k efektivnější mezinárodní spolupráci při prosazování práva. Česká republika je členem GRECO od února 2002, což pro nás znamená účast při hodnocení protikorupčních opatření přijatých v jednotlivých členských státech, zajištění bezproblémového průběhu hodnocení v České republice a podíl na rozhodování o dalším směřování Rady Evropy v oblasti korupce. Druhé uskupení tvoří tzv. program OCTOPUS, zaměřený na boj s korupcí v zemích střední a východní Evropy. Dohledovým orgánem pro plnění závazků vyplývajících z právních nástrojů Rady Evropy je MONEYVAL.

²⁰ Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů 2006, částka 55, s 1941-1949.

FAFT (Financial Action Task Force on Money Laundering) je mezivládní organizací v rámci protikorupčního programu OECD, jejíž posláním je vytváření národních a mezinárodních standardů boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Společnou iniciativou EU a OECD je od roku 1992 program SIGMA, jež podporuje partnerské země v jejich snahách modernizovat veřejnou správu.

OLAF (Organisation de la Lutte Anti-Fraude) je jednotka zřízená Evropskou unií proti podvodům a jiným nezákonným jednáním v rámci EU. Má jak legislativní, tak i operační funkce. Odpovídá nejen za rozvoj strategie proti hospodářské a finanční kriminalitě poškozující Společenství, ale také za operativní protipatření. Je oprávněn vést vlastní nezávislé vyšetřování v daných případech.

EUROPOL je Evropský policejní úřad, který spadá pod Evropskou unii. Zabývá se prevencí a potíráním organizované trestné činnosti. Jeho úkolem je zefektivnit spolupráci jednotlivých členských zemí, převážně svojí informační a vzdělávací činností. Zároveň ale také poskytuje policejní a soudní poradenství. EUROPOL byl zřízen Maastrichtskou smlouvou v roce 1992 s cílem zajistit celoevropské zpravodajství v oblasti trestné činnosti.

Specializovaným útvar pro boj s korupcí v České republice je Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality (ÚOKFK) byl zřízen v roce 2001 jako útvar s celostátní působností v oblastech určených organizačním řádem. Věcnou a funkční příslušnost v oblasti trestního řízení převzal útvar v roce 2003 po dvou zaniklých útvarech a to Úřadu finanční kriminality a ochrany státu SKPV (ÚFKOS) a Útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti SKPV (dříve SPOK). Cílem vzniku ÚOKFK bylo vytvoření vysoce specializované, odborně připravené, maximálně flexibilní a mobilní policejní složky zaměřené na boj s nejnebezpečnějšími formami korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality. Útvar odpovídá za efektivní a kvalitní průběh a výstup v oblasti trestního řízení, zajištění co největšího objemu výnosů ze závažné trestné činnosti a majetku pachatelů pro náhradu škod a případný trest propadnutí majetku nebo věci. Jeho organizační strukturu tvoří šest expozitur s centrálou v Praze.

7. Ekonomické dopady korupce

Jak uvádí Dieter Fisch²¹ „Korupce zvyšuje ceny zboží a služeb, zvyšuje zadlužení země (a nese s sebou budoucí trvalé náklady na splácení dluhů), vede ke snižování úrovně, neboť jsou dodávány výrobky horší kvality a je nakupována nevhodná či nepotřebná technologie, a v jejím důsledku jsou projekty vybírány spíše na základě kapitálu (protože je to výhodnější pro pachatele korupce), než na základě lidských zdrojů, což by bylo mnohem lepší z hlediska rozvoje. Korupce destabilizuje instituce, redistribuuje bohatství a moc pouze mezi bohaté a privilegované, ohrožuje právní řád, oslabuje chuť firem investovat a podryvá volnou hospodářskou soutěž a tím i chod ekonomiky. Podporuje vznik paralelních mocenských struktur, které nemají původ v demokratických procesech. Tím ohrožuje základní demokratické principy státu, protože podíl na moci může jejich prostřednictvím probíhat na základě jiných než ústavních kritérií. Korupce v důsledku přispívá k rozmachu nelegální ekonomiky, což omezuje stát při výběru daní, snižuje se příjmová stránka rozpočtu a klesá schopnost státu poskytovat v odpovídající míře veřejné statky.

Je nutné jí chápat v celé šíři, jako celospolečenský problém, jehož náklady dopadají nejen na firmy, ale i na vládní sektor a všechny daňové poplatníky. Její důsledky se odrážejí jak v oblasti ekonomické, tak i neekonomické.

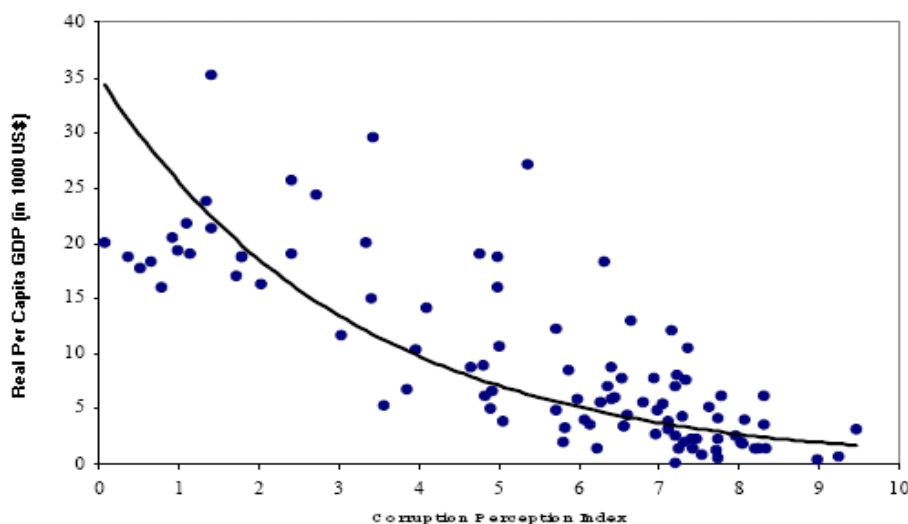
Podle kritéria dopadu na určitou oblast ekonomiky má korupce negativní vliv zejména na celkové investice, na vládní sektor a veřejné výdaje, je příčinou neefektivity a narušuje funkci trhu. Vyvolává zvýšené transakční náklady, nejistotu a riziko. Negativně ovlivňuje kapitálové toky, zahraniční obchod, přímé zahraniční investice a zahraniční pomoc.

Negativní vliv korupce na investiční aktivitu firem prokázala celá řada studií provedených v minulosti. Výsledky výzkumů ukázaly, že pokud dojde ke zvýšení korupce o jeden bod na škále 0-10, povede to ke snížení investic přibližně asi o 1-2,8%. Korupce tak může investice činit nejen neproduktivními, ale může od nich i odrazovat. Promítnutím investic k výši HDP pak platí, že pokud se korupce na škále 0-10 zvýší o

²¹ Source Book 2000 - *Confronting Corruption: the Elements of a National Integrity System*. Published by Jeremy Pope and Transparency International, 2000. s.3. ISBN: 3-9805657-8-5.

jeden bod, poklesne produktivita kapitálu a HDP o 4 % a příliv čistých kapitálových toků klesá o 0,5 % HDP. Naopak zlepšení o 6 bodů vede ke zvýšení HDP o 20 %, což znamená 3 % čistých kapitálových přílivů HDP. Negativní dopad korupce hodnocený indexem CPI na reálné HDP na obyvatele zachycuje graf č. 1.

Graf 2: Korupce a reálné HDP na obyvatele (vzorek 97 států z roku 1997)

Zdroj: TANZI, V., DAVOODI, H. R. *Corruption, Growth, and Public Finances*; 2000, s. 4.

Korupce je rovněž zdrojem vládních selhání, neboť vede k relativnímu zvýšení podílu veřejných výdajů na HDP. Podle Národní ekonomické rady vlády jsou ročně vynakládány prostředky v rozsahu 17,5 % HDP (635 mld. Kč v roce 2009), z toho z veřejných rozpočtů 14 % HDP (508 mld. Kč v roce 2009). Jakékoliv zlepšení přináší velmi významné úspory (zvýšení efektivity o 1 % = úspora v rozsahu 6,3 mld. Kč).²² Vlivem korupce ale také dochází k poklesu vládních a daňových příjmů absolutně i relativně k HDP.

Korupce také zvyšuje náklady, zejména z důvodu zpoždění, nejistoty a investic do neproduktivních úplatků. Odrazuje od inovací, zvyšuje rozdíly mezi firmami a podkopává konkurenci. Může vést ke snížení kvality produktů a veřejných projektů.

Protože korupční kontrakty nejsou oproti legálně uzavřeným smlouvám vymahatelné, nemusí být zaručeno dodání zboží nebo služby ani záruka, že úředník

²² Vláda České republiky. *Doporučení subkomise NERV proti korupci*. [online]. c2010, [cit. 5.2.2011]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/boj-s-korupci---vystup-pracovni-skupiny-nerv-76710/>

úplatek přijme. To zvyšuje riziko nejistoty. Subjekt k tomuto musí vynaložit dodatečné transakční náklady. Rovněž nezanedbatelnou položku mohou také činit náklady na další utajení korupčních aktivit.

Úroveň korupce rovněž ovlivňuje toky zahraničního kapitálu, neboť se zvýšením úrovně korupce dochází k poklesu toků kapitálu do země a naopak dojde ke kapitálovému odlivu. Protože korupce zvyšuje riziko pro investory, bude spekulativní kapitál ze země rychle odplývat. Se zvýšením korupce rovněž klesají přímé zahraniční investice, protože podnikání v zemi vyžaduje další náklady. Co se týče zahraniční pomoci v materiální formě, tak tato se díky korupci stává především v zemích třetího světa zcela neúčelnou.

Dalšími ekonomickými důsledky jsou:

- zvýšení cen v administrativě,
- snížení částky určené na veřejné účely a odčerpávání vládních výdajů,
- preference takových projektů, kde je možnost získat úplatek,
- poskytování některých nadbytečných služeb z veřejných rozpočtů,
- zvýšení rozpočtové náročnosti,
- zhoršení vládních procedur a regulací,
- rozšiřování byrokratického aparátu,
- prodlužování lhůt a nejrůznější zpoždění,
- rozhodování na základě peněz a ne na základě skutečných potřeb,
- vede k chudobě.

Mezi neekonomické celospolečenské důsledky můžeme zařadit preferování nekompetentních úředníků, známostí a formování elit, rozšíření korupčního vlivu i na ostatní členy administrativního aparátu, vliv na demografický vývoj, zdravotnictví a vzdělanost. Má také politické důsledky.

Aby do jisté míry došlo ke snížení rizika odhalení korupce, dávají úředníci i firmy přednost jednání s lidmi, které znají, což vede k formování určitých elit, utváření neformálních struktur úředníků a firem a zároveň také ke koncentraci a posílení klientelismu uvnitř a mezi těmito elitami.

Rozšíření korupčního vlivu na ostatní členy administrativního aparátu je dáno schopností malé korupce rychle se šířit. Vytváří kolem sebe silné korupční klima díky korupčním vzorům a normám, navíc tam, kde existuje silná korupční kultura, se snižuje ochota něco měnit a nedochází k nápravě.

Rovněž byl na základě provedených studií vysloven názor, že existuje příčinná souvislost mezi korupcí a úrovní zdravotnictví. Bylo spočítáno, že zhoršení korupce o jediný bod na stupnici 0-10 vede k nárůstu dětské úmrtnosti o 1,1 až 2,7 na 1000 živě narozených dětí. Obdobná souvislost existuje i ve školství.

Mezi ekonomickými a politickými důsledky korupce existuje rozdíl, neboť ekonomické důsledky jsou vyčíslitelné a to i v rámci krátkého časového horizontu. Článek *Hospodářských novin* z 30.12.2010 uvádí, že na základě ročního objemu veřejných rozpočtů ve výši zhruba 400 miliard korun a porovnání cen zakázek v soukromém a veřejném sektoru lze dopočítat, že roční objem korupce veřejných rozpočtů je vyšší než 70 miliard, tedy více než polovina letošního rozpočtového deficitu. Příjemci korupce jsou politické subjekty i jednotlivci - často v desítkách, a v extrémech i stovkách milionů korun.²³ Politické náklady jsou velmi často neurčité a rozplývají se do celé společnosti. Dají se pozorovat až v dlouhodobém horizontu, neboť snižují ochotu společnosti vytvořit otevřenější, důvěryhodnější, přístupnější a legitimní politické instituce.

K dalším společenským důsledkům a nákladům patří:

- nejednoznačnost, neprůhlednost, nejistota, neefektivita a zdlouhavost
- nerovnost a sociální dopady
- vliv na demografický vývoj
- vliv na vzdělanost a lidský kapitál,
- zvýšené transakční náklady,
- morální náklady,
- podkopávání demokracie.

²³ Janeček, K. Korupce a její dopad na ekonomiku této země. *Hospodářské noviny -iHned.cz*. [online] 2010, c21996-2011, [cit. 15.1.2011]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-49060100-korupce-a-jeji-dopad-na-ekonomiku-teto-zeme>

Korupce má pro ekonomiku celou řadu negativních důsledků, které berou v potaz nejen firmy při svých rozhodováních o investicích, ale které by měla brát vážně i vláda při formování svých hospodářských politik. Reformní program boje proti korupci by se měl rovněž odrazit v protikorupční politice.

8. Prevence

V eliminaci korupčního jednání sehrává samozřejmě nejvýznamnější úlohu prevence. Skládá se z uceleného a diferencovaného systému jednorázových, opakovaných nebo trvalých opatření respektující povahu daného jevu, včetně jeho místních, časových a sociálně-kulturních aspektů. Její principy do jisté míry velmi dobře obsahově korespondují s třemi hlavními pilíři Strategie vlády České republiky v boji proti korupci v období let 2010-2012, jimž jsou prevence, průhlednost a postih. V rámci této strategie vláda uložila příslušným odpovědným osobám a orgánům celou řadou úkolů, jejichž důsledné plnění má problém korupce řešit nebo předcházet korupčnímu jednání, a to právě v rovinách jak je stanoveno v jednotlivých pilířích.

8.1. Primární prevence

Primární prevence je zaměřena především na odstraňování rizik a jejich předcházení. V praxi jde o to vytvořit takové podmínky, aby ke korupci vůbec nedocházelo, což je ve skutečnosti nereálná představa.

V rámci výše zmíněného programu vláda úkoluje jednotlivé resorty k přijetí navrhovaných opatření, případně předložení konkrétních legislativních nebo organizačních změn, které mohou přispět k odstranění reálného nebezpečí korupce nebo jejímu předcházení. V tomto směru se jedná o nejzákladnější a zároveň nejúčinnější součást boje proti korupci, pokud má být tento boj jakkoli efektivní. Omezování korupčních příležitostí cestou minimalizace státní regulace, zjednodušení legislativy a zvýšení transparentnosti při zadávání veřejných zakázek.

Tohoto účelu má být dosaženo jednak efektivní kontrolou čerpání prostředků z veřejných rozpočtů, urychlením správních činností ve všech úřadech, a to i za přispění digitalizace a počítačového zpracování a vyřízení žádostí, dále snížením prostředků přerozdělovaných státem, omezením počtu procesních pravidel a důsledného dodržování jednotného správního řízení ve všech oblastech.

V oblasti veřejné správy a veřejných zakázek by mělo dojít jak v legislativní, tak i v nelegislativní oblasti k navrhovaným změnám, které jsou pospány v citované strategii vlády a jejichž témata jsou uvedena pod názvy jednotlivých kapitol. Poněkud jiná opatření budou přijata na úrovni orgánů činnými v trestním řízení, představovaných policií, státními

zastupitelstvími a soudy. Značnými změnami projde i moc zákonodárná, kdy se tyto změny budou týkat zprůhlednění financování politických stran, zavedení centrálního registru oznámení podle zákona o střetu zájmů. Beze změny nezůstane ani Jednací řád Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Senátu. Má také dojít k předložení návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.

Důležitou složkou primární prevence je také oblast vzdělávání a to již od základních škol, až po cílené programy a školení, či kurzy pracovníků státní správy a samosprávy. Ke zvyšování vědomí o morálních otázkách přispívají etické kodexy a vnitroresortní předpisy, zaměřené k předcházení korupce na pracovištích. Podstatnou úlohu sehrávají média a mediální kampaně, vedené nestátními neziskovými organizacemi, z nichž asi nejvýznamnější je Transparency International.

8.2. Sekundární prevence

Obsahem sekundární prevence je záměrné působení na situace, podmínky či okolnosti, které nějakým způsobem zvyšují či podmiňují riziko výskytu korupčního jednání. Jedním z nástrojů je tipování a vyhledávání rizikových oblastí a nejrozšířenějších forem korupčního jednání s cílem tato rizika odhalovat, objasňovat a poznávat, nebo je alespoň aktivním způsobem snižovat na minimum, či je eliminovat. Z tohoto pohledu se jeví nezbytné do systémů vnitřní kontroly všech veřejnoprávních institucí zavést trvalou pozornost a průběžné vyhodnocování procesů, u kterých je možno předpokládat vznik korupčních podmínek. Vláda pokládá transparentnost za základní součást systému protikorupčních opatření, přičemž se mluví opět o zprůhlednění systému čerpání prostředků z veřejných rozpočtů, zadávání veřejných zakázek, zajištění dostupnosti všech informací o zadání, schvalování a výběru veřejných zakázek, zvýšení transparentnosti veřejné správy formou vytváření podmínek veřejné kontroly nad majetkovými poměry zaměstnanců veřejné správy a nastavení pravidel legitimního lobbingu.

Vzhledem k tomu, že korupční transakce ve všech případech probíhají maximálně utajeně a orgány činné v trestním řízení nejsou v dostatečné míře vždy schopny zajistit přímé důkazy, jejich vyšetřování se májí účinkem. Tuto situaci by mělo změnit zavedení institutu *testu integrity* neboli spolehlivosti. Tento speciální nástroj, který s úspěchem již řadu let používají některé země, spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Zkouškou spolehlivosti se rozumí vytvoření podmínek, kterým je

zkoušená osoba běžně vystavena v rámci své pracovní činnosti za účelem zjištění, zda tyto své povinnosti plní řádně a v souladu s předpisy. Jejím cílem je otestovat odolnost osob vůči korupčním praktikám. Každá zkouška musí být nahrávána na audio nebo videozáznam, který může posloužit jako podklad pro zahájení úkonů v trestním řízení a následně také jako podklad pro žádost o povolení nasazení dalších operativních prostředků. Testy integrity používají v zásadě dva nástroje, kterými jsou *předstíraná nabídka úplatku* a *ad hoc kontrola majetkových přiznání*.

8.3. Terciární prevence

Tento stupeň prevence reaguje na stav již vyvolaný přítomností korupčního jednání a ve své podstatě má zabránit jeho opakovanému výskytu. Do této oblasti spadají především represivní prostředky, které je však třeba kombinovat s dalšími opatřeními.

Tresty jsou podle trestního práva primárním nástrojem s penalizační i preventivní funkcí. U většiny korupčních trestných činů, kde je přítomen motiv majetkového prospěchu existuje možnost uložení trestu finanční povahy. U méně závažných činů jsou společně s nimi dále ukládány podmíněné tresty a tresty zákazu činnosti. Za nástroje trestního práva lze označit i možnosti, jež nabízí trestní právo procesní v podobě nástrojů k výchovnému působení soudního řízení. Tyto nástroje mají velmi výrazný preventivní účinek a to i v případech korupčních trestných činů, které často ve veřejnosti vzbuzují postoj pasivity a rezignace nad řešením problému. Trestní řád rovněž počítá s informováním veřejnosti o trestním řízení, a to prostřednictvím poskytování informací sdělovacím prostředkům, což v případě korupce působí jak preventivně, tak i na změnu pohledu veřejnosti, která může být přesvědčena, že se korupci odhalovat a trestat nedaří. Pochopitelně musí být ctěna presumpce nevin, ochrana soukromí a osobnosti stíhané osoby. Mezi další nástroje můžeme zařadit procesní institut tzv. koluzní vazby a rovněž i ochranu svědka.

Vláda přitom zaručuje nekompromisní, apolitické a profesionální vyšetřování korupčních obvinění a podezření. Další instituce a především pak policie by měly aktivněji a důsledněji přistupovat k prověření všech získaných poznatků a podnětů. S každým takovým poznatkem pracovat na základě individuální spolupráce jak se svědky, tak i poškozenými. Pro zvýšení efektivity soudních řízení v případech závažných korupčních

jednání se jeví jako nevyhnutelné zřídít specializované justiční orgány. Základním předpokladem je vyrovnaný přístup k represí i prevenci. Pouze prevence a četné kampaně bez odstrašujícího působení individuální represe jistě nebude stačit na vymýcení, nebo alespoň eliminaci korupce. Význam prevence spočívá především v pečlivém odstraňování korupčních příležitostí tam, kde již existují a zabránění tvorby nových. Zvyšování tvrdosti represe ve smyslu odstrašujících trestů za prokázanou korupci zlepšení situace rozhodně nepřinese. Ač se trestní postih výrazně zpřísnil, je možné účelněji ukládat přísnější tresty v oblasti majetkové újmy, tresty propadnutí majetkových hodnot anebo zákazu činnosti.

Pokud se ale nakonec přece jen povede odhalit a potrestat aktéry korupce, je nutné, aby se o tom dozvěděla široká veřejnost. Jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách, jedním z důvodů, proč se osoby účastní korupčních transakcí, je právě nízká míra rizika odhalení, neboť korupce je vysoce latentní jev. Medializace a veřejné mínění jsou také silnými nástroji společenské kontroly.

9. Empirické šetření

Úvod

Problém korupce je z hlediska empirického zjišťování jejího výskytu v rozličných sférách společnosti prakticky i metodologicky značně obtížný. Jedním z důvodů může být i fakt, že korupce je zkrátka přítomna všude, ale jen málokdo si je ochoten tuto skutečnost připustit. Vycházíme z předpokladu, že pokud bychom například provedli anonymní šetření v nějakém konkrétním úřadu státní správy a získali bychom pravdivé odpovědi od zaměstnanců nebo osob, jež sem přicházejí vyřizovat své záležitosti, zákonitě bychom museli odhalit existenci korupčního jednání, což by v konečném důsledku pro samotné úředníky znamenalo přijetí řady restriktivních opatření. Navíc by došlo k zhoršení pověsti úřadu a pravděpodobně také k zvýšení zájmu osob nabízejících úplatky, tento úřad vyhledávat, nebo se naopak obrátit na jiný.

Přestože veřejnost má všeobecné povědomí o rozšíření korupce, doložených trestných činů je minimálně. Poměr latentní a odhalené kriminality je u korupčního jednání mimořádně velký ve prospěch latentní, což koneckonců platí po celém světě. Existují v zásadě dva prameny, z nichž lze získávat zdroje informací o korupci:

1. kriminální statistiky a poznatky orgánů činných v trestním řízení,
2. zkušenosti veřejnosti (ať už s konkrétními projevy korupce nebo s vnímáním korupce jako společenského fenoménu) uváděné v sociologických průzkumech a prezentovaných médií.

I tak se máme možnost seznámit s výsledky několika reprezentativních výzkumů provedených v České republice od roku 1989 do současné doby a jejich výsledky vztáhnout k řešené problematice.

Za účelem zjištění aktuálních údajů týkající se zkušeností a postojů osob v případech korupce, bylo v únoru 2011 uskutečněno výzkumné šetření. Na základě uveřejnění zpracovaného dotazníku na internetových stránkách www.vyplnto.cz a následné vlastní propagace byla sesbírána data celkem od 156 respondentů.

Tato část práce se zabývá vyhodnocením získaných dat, což obnáší podrobný popis zjištěných skutečností, spolu s grafickou úpravou a interpretací. Její součástí je diskuse opřená o výsledky výzkumného šetření, ve které budou navrženy doporučení pro zlepšení stávající situace.

9.1. Formulace výzkumného problému a jeho cíle

Stanovení výzkumného problému předcházela předběžná teoretická analýza oblasti, vycházející ze studia odborné literatury. Základním záměrem výzkumného šetření bylo na základě dotazníkového průzkumu poskytnout obrázek o tom, do jaké míry korupce ovlivňuje život jednotlivců a jak lidé vnímají snahy společnosti s korupcí bojovat. Zároveň průzkum odráží osobní zkušenosti respondentů a jejich vlastní postoje. Na dvou předložených modelových situacích, které popisují korupci z opačných stran, můžeme sledovat teoretické reakce oslovených respondentů. Bylo vysloveno celkem 10 hlavních hypotéz o zkoumaném jevu, jejichž platnost byla ověřována.

Cíle průzkumu:

- 1) *Zjistit jaké jsou aktuální názory a postoje oslovených respondentů:*
 - *na vývoj aktuální situace ČR v oblasti korupce*
 - *které faktory podle nich brání účinně bojovat s korupcí*
 - *které faktory korupci podporují*
 - *jaké oblasti společenského života vnímají jako nejvíce zasažené korupcí*
 - *zda se domnívají, že jsou pachatelé korupčního jednání dostatečně trestáni*
- 2) *Zjistit jaké jsou vlastní zkušenosti respondentů s podplácením a úplatky*
- 3) *Ověřit, jakým způsobem by respondenti sami reagovali v modelových situacích*
- 4) *Porovnat získané údaje vybraných oblastí s oficiálně uveřejněnými údaji (výzkumu společnosti GFK či Transparency International)*

9.2. Použité metody a zpracování dat

Praktická část práce vychází ze studia odborných publikací, odborných článků, internetových zdrojů a vlastního zjištění. K realizaci výzkumného šetření, které je svým charakterem koncipováno jako kvalitativní, byla jako nejvhodnější zvolena explorativní metoda anonymního dotazníku vlastní konstrukce. Dotazník byl konstruován tak, aby svou strukturou a zaměřením jednotlivých položek vedl k získání podstatných údajů zvoleného výzkumného problému. Je tvořen čtyřmi částmi. V první jsou respondenti seznámeni s cílem dotazníku a pokyny pro jeho vyplnění. Následuje šest segmentačních otázek o

respondentech a dále dvanáct položek týkajících se jejich vlastních zkušeností s reálnými situacemi. Třetí část je tvořena devíti otázkami, zjišťujícími názory a postoje dotazovaných v teoretických modelových situacích. V závěru je vyjádřeno poděkování za spolupráci.

Typ výzkumného problému rovněž předurčil zvolené metody jeho statistického zpracování. K výstižnému vyjádření metrických dat byly u poslední hypotézy použity statistické charakteristiky polohy - aritmetický průměr a rozptyl. Data každé položky byla uspořádána pomocí čárkovací metody do tabulek četností a dále pro názorné prezentování převedena do grafů. Na základě zveřejnění a realizace výzkumného šetření na internetovém serveru www.vyplnto.cz byla získaná data, jež byla zařazena do databáze uskutečněných průzkumů pod názvem „Problematika korupčního jednání“ a automaticky vyhodnocena za využití technologie HTML 4.01 Transitional, Java Script, CSS, PHP, MySQL a aplikací AJAX. Výsledky sondy jsou k dispozici po přihlášení na tomto webu, při zadání e-mailové adresy **radek.kaska@centrum.cz** a hesla: **267061** v sekci Dokončené průzkumy, kde je možné se s nimi seznámit.

Tvorbě finální podoby dotazníku předcházela „pilotní dotazník“, jehož cílem bylo na vzorku 10 respondentů otestovat soubor zamýšlených položek a ověřit, zda zkoumané osoby porozuměly pokynům k jeho vyplnění, jestli jsou uzavřené otázky správně a jasně nadefinované a zda bude možné získané údaje správně vyhodnotit.

9.3. Stanovení hlavních hypotéz

Hypotézy výzkumné sondy vycházely především z teoretických předpokladů a dále ze získaných poznatků o zkoumaném jevu.

H₁: Méně než polovina respondentů zaměstnaných ve veřejném sektoru se setkala se situací, kdy jim byl třeba i nepřímo nabídnut úplatek či nějaká forma protislužby.

Pro stanovení této hypotézy vycházíme z předpokladu o všeobecné rozšířenosti korupce, tedy že osoby zaměstnané ve veřejném sektoru se mohly při výkonu své funkce setkat se situací, kdy jim někdo nabídl úplatek či nějakou formu protislužby. V našem početním odhadu jsme přitom optimističtí, když tvrdíme, že k tomu došlo v méně než polovině případů.

H₂: U všech respondentů zaměstnaných ve veřejném sektoru na pozici, kde by mohly být korumpovány, existuje vnitřní předpis, týkající se předcházení korupce.

Tato hypotéza má za cíl prokázat, že pozice úředníků, kde by mohlo dojít ke zneužití moci, vlivu, svěřených finančních prostředků v jejich prospěch či ve prospěch druhých osob, jsou v současné době již zcela identifikovány a v příslušných úřadech či institucích existují vnitřní předpisy, týkající se předcházení korupce. Do této oblasti úpravy spadají etické kodexy, vnitřní protikorupční programy a další směrnice, se kterými by měl být pracovník seznámen.

H₃: Více než polovina respondentů se domnívá, že přinesená pozornost pro úředníka, vyjadřuje spíše poděkování, za jím poskytnuté služby, individuální přístup a vstřícnost.

Předpokládáme, že v naší společnosti není dosud dostatečně zvykem, aby úředník z titulu své pozice jednal s občany úslužně, vstřícně, s individuálním přístupem a při vyřizování jejich žádostí se jim snažil spíše maximálně vyhovět. Tento přístup v nich spíše vyvolává pocit, že pro ně úředník dělá něco navíc, nad rámec svých běžných povinností, za což by mu měli být vděční a tak je u nás vžitou tradicí přinášet s sebou kávu, bonboniéru nebo jinou pozornost, jako výraz poděkování.

H₄: Více než 50 % dotázaných souhlasí s tvrzením „Každý člověk je uplatitelný, záleží na výši nabízené částky“.

Pro formulaci této hypotézy vycházíme z předpokladu, že každý z nás jistě již uvažoval nad situací, za jakou částku by byl ochoten porušit daná pravidla, platné zákony nebo jen vlastní morální postoje a dospěl k závěru, jaká by v závislosti na situaci byla „jeho cena“ a to i s ohledem, že by hrozilo odhalení.

H₅: Méně než 1/3 respondentů se setkala se situací, kdy byli třeba i nepřímo požádáni o úplatek či nějakou formu protislužby.

Z pohledu korupce se jedná o aktivní formu jednání, kdy jedna ze stran přijetí úplatku přímo vyžaduje. Na základě zveřejněných výsledků řady reprezentativních výzkumů a kriminálních statistik se můžeme domnívat, že výskyt jevu bude spíše ojedinělý a dotazovaní se s ním ve větší míře neseťkali.

H₆: Více než ¼ respondentů zaměstnaných ve veřejném sektoru se dostala do situace, kdy jim někdo vnutil nebo zanechal v místnosti menší pozornost i přes jejich nesouhlas.

Uvedená domněnka nepřímo souvisí s hypotézou č. 3 a naším záměrem je ukázat, jak sami lidé přispívají k udržování tradice vyjadřovat poděkování za samozřejmé služby občanům přinesenou pozorností. Svým jednáním jsou tak přímo spoluodpovědní za současnou situaci a stav korupce u nás.

H₇: Více než polovina dotázaných by porušila pravidla „férového“ jednání a usilovala by o možnost získat pro sebe či blízkou osobu výhodu nebo prospěch.

Opět vycházíme z předpokladu o přirozeném chování lidí, kteří by se bez absence jiných kontrolních mechanismů jistě dlouho nerozmýšleli porušit přijatou společenskou normu, aby si pro sebe či své blízké opatřili prospěch nebo blíže nespecifikovanou výhodu. Chceme ukázat, že existence kontrolních a represivních mechanismů je v současném stavu společnosti nutností.

H₈: Více než ½ respondentů se domnívá, že pachatelé korupce jsou v České republice nedostatečně trestáni.

Díky masmédiím se můžeme třeba i několikrát během týdne dozvědět o odhalení různých korupčních skandálů a afér, u nichž je na první pohled zřejmé, kdo jsou aktéři nezákonné transakce, kdo je poškozený, jaká je výše způsobené škody a kdo jaký získal prospěch. Samotné prokazování je však nanejvýš složité a prováděné vyšetřování a trestní řízení příliš zdlouhavé. Když už se pak přes všechna úskalí podaří postavit pachatele před soud a odsoudit je, uložené tresty jsou ve většině případů velmi nízké a u veřejnosti vzbuzují pocit, že korupce se stále ještě vyplácí.

H₉: Více než ¾ dotázaných osob se domnívá, že současná celková situace v České republice je pro korupční jednání příznivá.

Tato hypotéza vychází z předpokladu, že i přes všechna přijatá opatření, kontrolní mechanismy, snahu o zprůhlednění a represivní opatření se korupci u nás dosud daří. Domníváme se, že respondenti více jak v ¾ většině uvedou, že současná situace v České republice korupci umožňuje či podporuje.

H₁₀: Nejhůře vnímanou sférou společnosti, kde se korupce vyskytuje v nejvyšší míře, bude politika.

Podle každoročně uveřejňovaných indexů Globálního barometru korupce nevládní neziskovou organizací Transparency International jsou za nezkorumpovanější instituce dlouhodobě považovány politické strany a oblast veřejné správy. Výše uvedená hypotéza vychází z předpokladu, že i v našem průzkumu bude v očích veřejnosti nejhůře hodnocenou oblastí politika.

9.4. Realizace výzkumného šetření

Sběr dat proběhl od 15. února do 1. března 2011. Zpracovaný elektronický dotazník mohl vyplnit každý, kdo v této době navštívil internetové stránky www.vyplnto.cz. Prostřednictvím uvedených stránek byl průzkum propagován prvních pět dní, což však nestačilo pro zamýšlený počet respondentů a proto byli dále cestou společné e-mailové adresy osloveni studenti 5. ročníku ČZU, Provozně ekonomické fakulty, oboru Státní správa a regionální rozvoj, konzultačního střediska Hradec Králové. Žádosti k vyplnění byly rozeslány i prostřednictvím sociální sítě Facebook. Dotazník vyplnilo 156 respondentů, přičemž jeho konstrukce neumožňovala nesprávné vyplnění. Návratnost byla dána poměrem vyplněných a zobrazených dotazníků. Její hodnota činí 82,6%.

Charakteristika respondentů

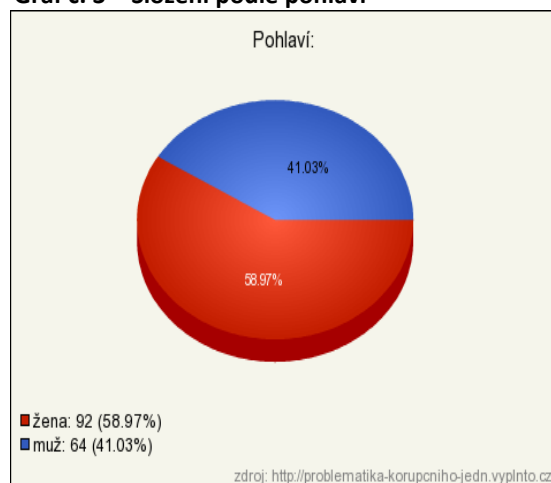
Průzkumného šetření se zúčastnilo celkem 156 náhodně vybraných respondentů, z čehož bylo 64 mužů a 92 žen, tedy 41 % mužů a 59 % žen, což vypovídá o tom, že ženy byly při vyplňování vstřícnější než muži. Data jsou znázorněna v tabulce č. 4 a grafu č. 3.

Tab. č. 4 – Zastoupení podle pohlaví

Pohlaví	Počet	Počet v %
Muži	64	58,97 %
Ženy	92	41,03 %

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 3 – Složení podle pohlaví

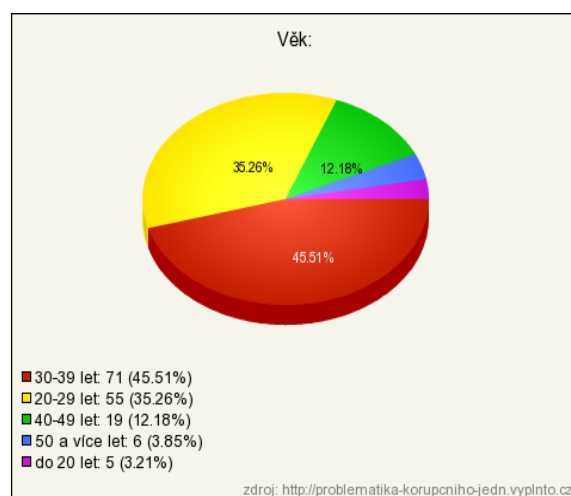
Průzkumu se zúčastnilo nejvíce osob ve věkové kategorii 30-39 let, nejméně bylo osob do 20 let a nad 50 let. Tabulka č. 5 a graf č. 4 zobrazuje jejich rozdělení.

Tab. č. 5 – Rozdělení podle věku

Věk	Počet	Počet v %
do 20 let	5	3,21
20-29 let	55	35.26
30-39 let	71	45,51
40-49 let	19	12,18
50 let a výše	6	3,85
Celkem	111	100

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 4 – Rozdělení podle věku

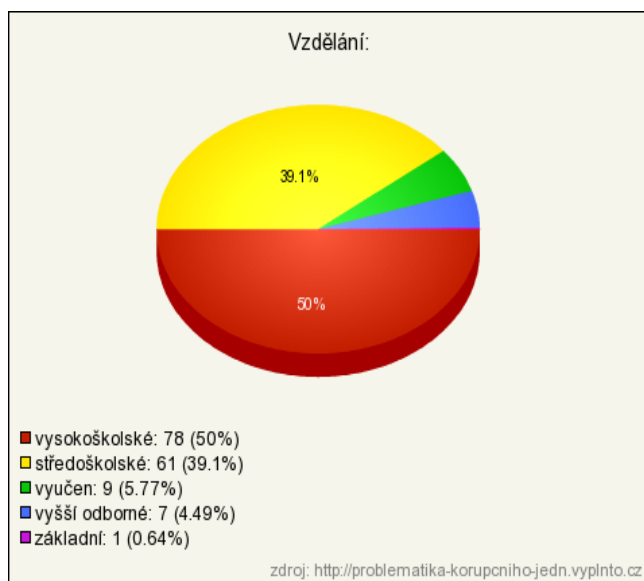

Další členění dotázaných dle dosaženého vzdělání zobrazuje tabulka č. 6 a graf č. 5. Nejpočetněji jsou zastoupeni osoby s vysokoškolským vzděláním s 50% a dále středoškoláci s 39 %. Nejméně je zastoupena kategorie osob se základním vzděláním.

Tab. č. 6 – Vzdělání

Vzdělání	Počet	Počet v %
vysokoškolské	78	50
středoškolské	61	39,1
vyučen	9	5,77
vyšší odborné	7	4,49
základní	1	0,64

Zdroj: vlastní zpracování autora

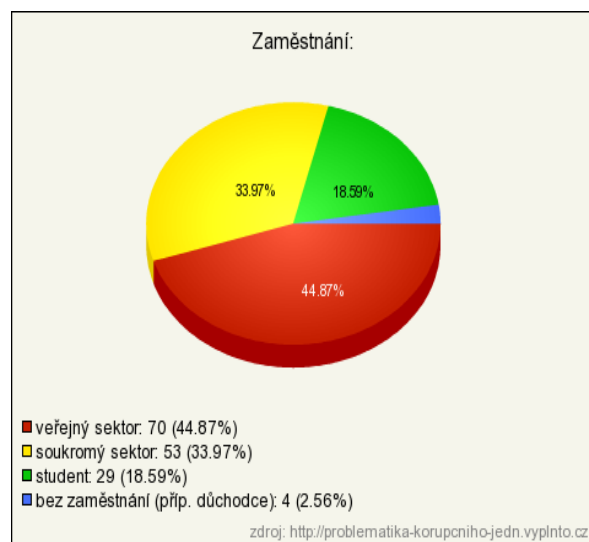
Graf č. 5 – Vzdělání

Struktura zaměstnání je zaznamenána v tabulce č. 7 a vyjádřena grafem č. 6. Největší skupinu tvoří zaměstnanci veřejného sektoru, dále soukromého sektoru následují studenti a nejméně je zastoupena kategorie osob bez zaměstnání.

Tab. č. 7 – Zaměstnání respondentů

Zaměstnání	Počet	Počet v %
veřejný sektor	70	44,87
soukromý sektor	53	33,97
student	29	18,59
bez zaměstnání	4	2,56

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č.6 – Zaměstnání respondentů

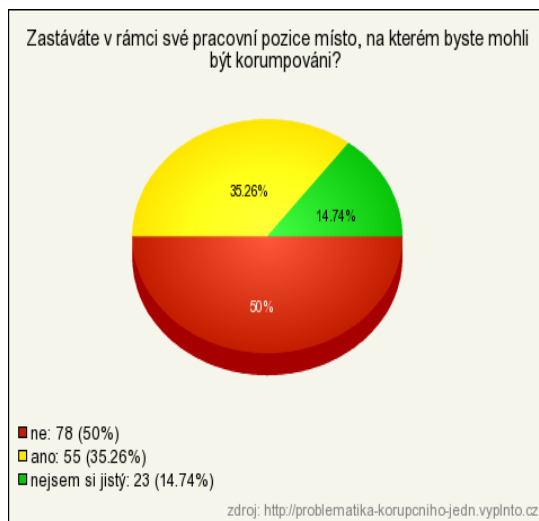
U respondentů bylo dále zjišťováno, zda v rámci své pracovní pozice zastávají místo na kterém by mohli být korumpováni, což znázorňuje tabulka č. 8 s grafem č. 7. K tomuto se 78 dotázaných vyjádřilo záporně, 55 osob se domnívá, že zastává pozici na které by mohli být korumpováni a 23 neví.

Tab. č. 8 – Pracovní pozice s možností být korumpován

Pracovní pozice s možností být korumpován	Počet	Počet v %
ANO	55	35,26
NE	78	50
NEVÍ	23	14,74

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 7 – Pracovní pozice

9.5. Analýza dat a interpretace

Posouzení platnosti hypotézy č. 1

H₁: Méně než polovina respondentů zaměstnaných ve veřejném sektoru se setkala se situací, kdy jim byl třeba i nepřímo nabídnut úplatek či nějaká forma protislužby.

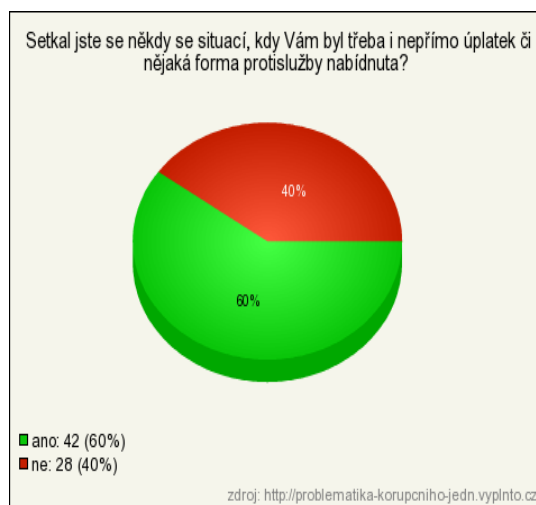
Údaje o počtu osob zaměstnaných ve veřejném sektoru, jež se setkali se situací, kdy jim byl třeba i nepřímo nabídnut úplatek či nějaká forma protislužby, byly zjišťovány položením otázek č. 4 a č. 9 v dotazníku. Z celkového počtu 70 osob zaměstnaných ve veřejném sektoru jich 42 uvedlo, že se s takovou situací již setkala a 28 uvedlo, že jim nebyl nabídnut úplatek či nějaká forma protislužby. Získané údaje jsou uvedeny v tabulce č. 9 a znázorněny grafem č. 8. Ze získaných dat vyplývá, že hypotéza **H₁ se nepotvrdila.**

Tab. č. 9 – Počet osob, kterým byl úplatek nabídnut.

Pracovní pozice s možností být korumpován	Počet	Počet v %
NE	78	50
ANO	23	14,74

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf 8 – Počet osob, kterým byl úplatek nabídnut.

Posouzení platnosti hypotézy č. 2

H₂: U všech respondentů zaměstnaných ve veřejném sektoru na pozici, kde by mohly být korumpovány, existuje vnitřní předpis, týkající se předcházení korupce.

Při konstruování druhé hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že již ve všech veřejných institucích, kde hrozí zneužití svěřených pravomocí a tudíž existuje reálné nebezpečí korupce, je vnitřní předpis k jejímu možnému předcházení. K získání potřebných údajů byly u otázky č. 4 zařazeny všechny odpovědi osob, pracujících ve veřejném sektoru a dále u otázky č. 5 pouze osoby, jež se domnívají, že zastávají pozici, na které by mohly být korumpovány. Odfiltrováním údajů jsme dospěli k výsledku, kdy z celkového počtu 40 osob, splňujících obě výše uvedené podmínky pouze 35 osob uvedlo, že tento předpis v jejich organizaci existuje. Ve čtyřech případech jsme zjistili absenci takového předpisu a pouze jeden z dotázaných uvedl, že o existenci předpisu neví.

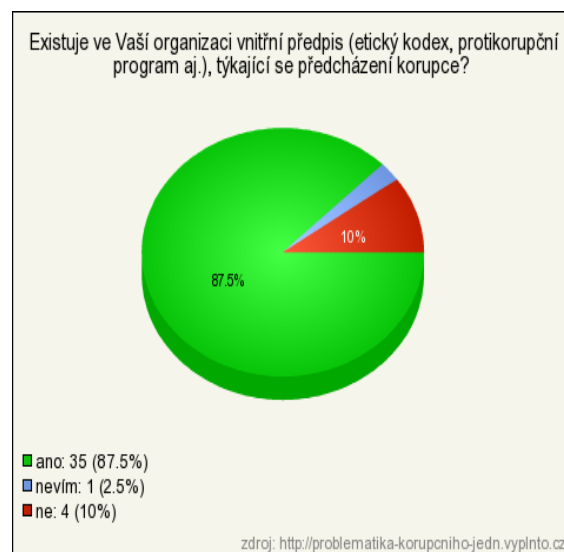
Tabulka č. 10 s grafem č. 9 vyjadřují získané odpovědi, ze kterých je patrné, že hypotéza **H₂ se nepotvrdila.**

Tab. č. 10 – Odpovědi respondentů pro vyslovenou hypotézu.

Existence vnitřního předpisu	Počet	Počet v %
NE	4	10
ANO	35	87,5
NEVÍ	1	2,5

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 9 – Vyjadřující existenci vnitřního předpisu.

Posouzení platnosti hypotézy č. 3

H₃: Více než polovina respondentů se domnívá, že přinesená pozornost pro úředníka, vyjadřuje spíše poděkování, za jím poskytnuté služby, individuální přístup a vstřícnost.

U hypotézy č. 3 jsme předpokládali, že v České republice dosud přetrvává názor, že lidé neberou malou drobnost přinesenou na úřad, kam přijdou vyřídit své záležitosti, jako úplatek ale spíše jako poděkování za to, že jim úředník věnuje svou pozornost a bude se jim na oplátku snažit vyjít v maximální možné míře vstříc. Hypotéza byla ověřována položkou č. 20 v dotazníku a na odpovědi jednotlivých respondentů odkazuje tabulka č. 11 s grafem č. 10. V tomto případě celkem 140 respondentů uvedlo, že přinesená pozornost spíše vyjadřuje poděkování, ostatní odpovědi jsou v porovnání s tím zanedbatelné. Hypotéza **H₃** se tedy **potvrdila**.

Tab. č. 11 – Jak osoby vnímají přinesenou pozornost.

Přinesená pozornost vyjadřuje:	Počet	Počet v %
poděkování	140	89,74
úplatek	6	3,85
nic, prostě se to sluší	6	3,85
očekávání další spolupráce	4	2,56

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č.10 – Jak osoby vnímají přinesenou pozornost.

Posouzení platnosti hypotézy č. 4

H₄: Více než 50 % dotázaných souhlasí s tvrzením „Každý člověk je uplatitelný, záleží na výši nabízené částky“.

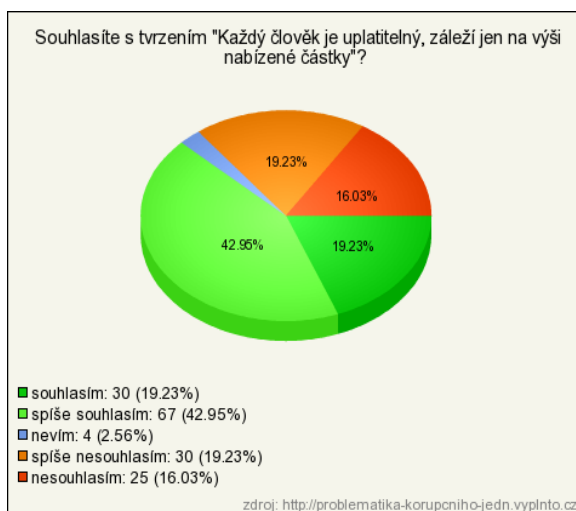
Tato hypotéza byla stanovena s ohledem na skutečnost, že dnešní společnost ovládají více peníze, než morální hodnoty. Víc než kdy jindy platí pravidlo, že za peníze je možné získat prakticky vše a vše je jimi možno ospravedlnit. Dalo se předpokládat, že odpovědi respondentů u otázky č. 7 budou s tímto v souladu. Jsou uvedeny v tabulce č. 12 a zaneseny do grafu č. 11. Z těchto je patrné, že 30 respondentů s tvrzením souhlasí, 67 spíše souhlasí, 30 spíše nesouhlasí, 25 nesouhlasí a 4 uvedli, že nevědí. Předpoklad vyjádřený hypotézou **H₄ se potvrdil.**

Tab. č. 12 – Postoj respondentů k tvrzení.

Každý člověk je uplatitelný.	Počet	Počet v %
souhlasí	30	19,23
spíše souhlasí	67	42,95
spíše nesouhlasí	30	19,23
nesouhlasí	25	16,03
neví	4	2,56

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 11 –Postoj respondentů k tvrzení.

Posouzení platnosti hypotézy č. 5

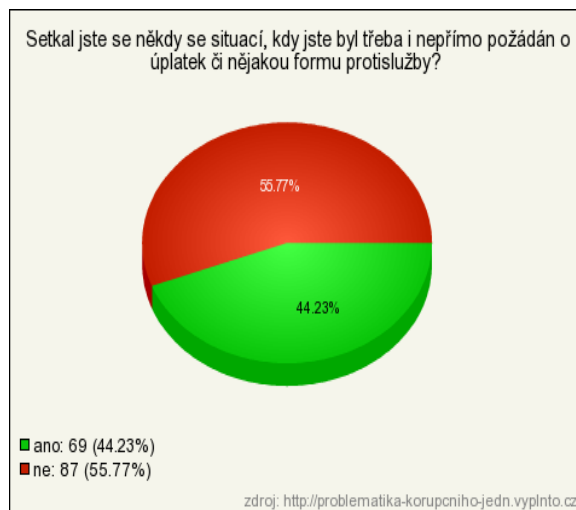
H₅: Méně než 1/3 respondentů se setkala se situací, kdy byli třeba i nepřímo požádáni o úplatek či nějakou formu protislužby.

U hypotézy č. 5 jsme předpokládali, že každý z dotázaných se mohl setkat se situací, kdy byl třeba i nepřímo požádán o úplatek. Početní kritérium bylo zvoleno na základě oficiálně uváděných údajů. Pro ověření hypotézy byla v dotazníku užitá otázka č. 8. U této celkem 69 respondentů uvedlo, že se s uvedenou situací setkalo, 87 uvedlo, že nikoli. Výsledky jsou znázorněny v tabulce č. 13 a grafu č. 11. Hypotéza **H₅** se nepotvrdila.

Tab. č. 13 – Počty osob, jež byly požádány o úplatek. Graf č. 12 – Počty osob, jež byly požádány o úplatek.

Byl jste třeba i nepřímo požádán o úplatek.	Počet	Počet v %
NE	87	55,77
ANO	69	44,23

Zdroj: vlastní zpracování autora

Posouzení platnosti hypotézy č. 6

H₆: Více než ¼ respondentů zaměstnaných ve veřejném sektoru se dostala do situace, kdy jim někdo vnutil nebo zanechal v místnosti menší pozornost i přes jejich nesouhlas.

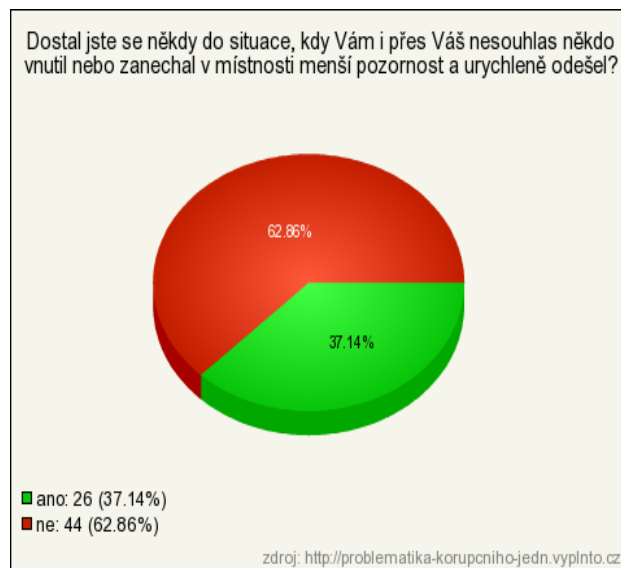
Stejně tak, jako lze předpokládat, že lidé s sebou budou při vyřizování svých záležitostí přinášet na úřady drobné pozornosti, můžeme si být téměř jisti, že rovněž budou úředníky k přijetí těchto pozorností přemlouvat a nutit je, aby si je ponechali. Tyto případy však budou spíše výjimkou než pravidlem. Jak dokládá tabulka č. 14 a graf č. 13, z celkem 70 dotázaných - zaměstnanců veřejného sektoru, jsme u 26 obdrželi odpověď, že se do takovéto situace dostalo. 44 respondentů dosud uvedenou situaci nezažilo. Hypotéza **H₆** se **potvrdila**, neboť více než ¼ respondentů odpověděla kladně.

Tab. č. 14 – Počty osob, kterým byla pozornost vnucena.

	Počet	Počet v %
NE	44	62,86
ANO	26	37,14

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 13 – Počty osob, kterým byla pozornost vnucena.

Posouzení platnosti hypotézy č. 7

H₇: Více než polovina dotázaných by porušila pravidla „férového“ jednání a usilovala by o možnost získat pro sebe či blízkou osobu výhodu nebo prospěch.

Hypotéza č. 7 vycházela z přesvědčení, že snaha získat pro sebe či své blízké prospěch nebo výhodu je přirozeným chováním člověka. Hypotéza byla v dotazníku testována zařazením položky č. 11. Jak je patrné z tabulky č. 15, 50 respondentů uvedlo, že

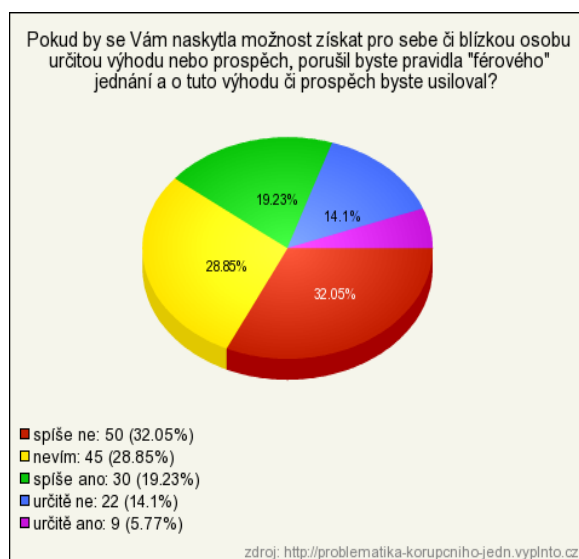
by o získání výhody spíše neusilovalo a 22 určitě neusilovalo. Určitě by usilovalo 9 respondentů a spíše ano 30 respondentů. Nerozhodně se vyjádřilo 45 dotázaných. Výsledky jsou zachyceny v grafu č. 14. Hypotéza **H₇** se **nepotvrdila**.

Tab. č. 15 – Snaha získat výhodu.

Snažil byste se získat výhodu?	Počet	Počet v %
spíše ne	50	32,05
určitě ne	22	14,1
neví	45	28,85
spíše ano	30	19,23
určitě ano	9	5,77

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 14 – Snaha získat výhodu.

Posouzení platnosti hypotézy č. 8

H₈: Více než ½ respondentů se domnívá, že pachatelé korupce jsou v České republice nedostatečně trestáni.

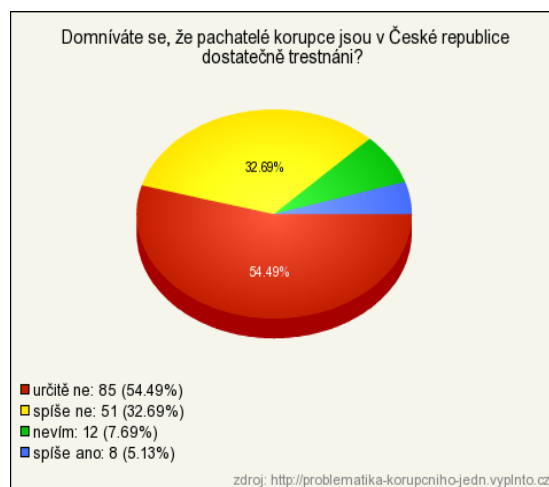
Hypotéza č. 8 vycházela z předpokladu, že nadpoloviční většina dotázaných vnímá negativně výsledky vyšetřování, případně soudních řízení mediálně známých kauz, kdy pachatelé korupce ve většině případů zůstávají nepotrestáni. Pro ověření hypotézy byla v dotazníku použita otázka č. 15. Sestavením tabulky č. 16, grafu č. 15 a vyhodnocením odpovědí byla hypotéza **H₈** **potvrzena**.

Tab. č. 16 – Jsou pachatelé dostatečně trestáni?

	Počet	Počet v %
určitě ne	85	54,49
spíše ne	51	32,69
neví	12	7,69
spíše ano	8	5,13
určitě ano	0	0

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf č. 15 – Jsou pachatelé dostatečně trestáni?

Posouzení platnosti hypotézy č. 9

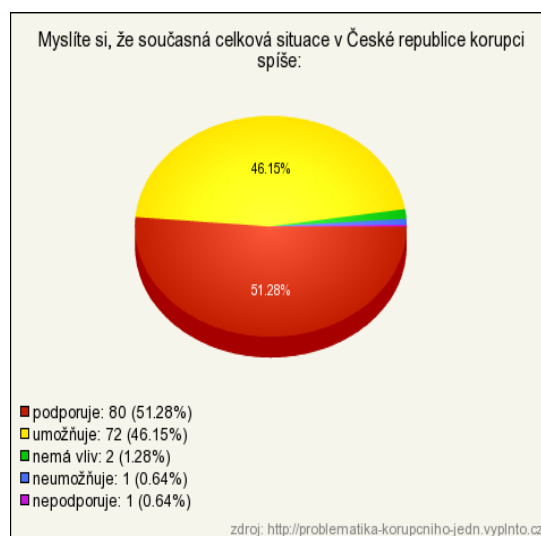
H₉: Více než ¾ dotázaných osob se domnívá, že současná celková situace v České republice je pro korupční jednání příznivá.

Hypotéza č. 9 měla potvrdit domněnku, že dotázaní si myslí, že v České republice se korupci přes všechna přijatá opatření dosud daří. V dotazníku byla testována zařazením položky č. 16, přičemž souhlas byl vyjádřen výrokem podporuje či umožňuje a nesouhlas výrokem neumožňuje či nepodporuje. Jak je vidět z tabulky č. 17, domněnku potvrdilo celkem 152 respondentů. Výsledky jsou zachyceny v grafu č. 16. Hypotéza **H₇** se **potvrdila**.

Tab. č. 17 – Situace ČR a korupce

ČR ve vztahu ke korupci	Počet	Počet v %
podporuje	80	51,28
umožňuje	72	46,15
nemá vliv	2	1,28
neumožňuje	1	0,64
nepodporuje	1	0,64

Graf č. 16 – Situace ČR a korupce

Posouzení platnosti hypotézy č. 10

H₁₀: Největší vnímanou sférou společnosti, kde se korupce vyskytuje v nejvyšší míře, bude politika.

Hypotéza č. 10 zjišťovala, do jaké míry se liší postoj dotazovaných od výsledků každoročně zveřejňovaného indexu Globálního barometru korupce, kde na prvním místě jsou jako nezkorumpovanější instituce uváděny politické strany. Respondenti měli známkováním od 1 do 5 ohodnotit u položky č. 17 jednotlivá prostředí od nejméně zkorumpovaného po nejvíce zkorumpované, přičemž u každé oblasti jim byly dány ilustrativní příklady korupce. Výsledky jsou vyjádřeny pomocí aritmetického průměru dosažené známky v tabulce č. 18 společně s mírou polohy vyjádřenou rozptylem, ze které je zřejmé, že hypotéza **H₁₀ se potvrdila.**

Tab. č. 18 – Výskyt korupce

Sféra společnosti	Průměrná známka	Rozptyl	Pořadí od nejhoršího
zdravotnictví	3,34	1,276	7.
justice	3,84	1,481	3.
sport	3,622	1,184	6.
školaství	3,122	1,145	8.
politika	4,679	0,641	1.
policie	3,699	1,082	5.
soukromé firmy	3,904	1,074	2.
armáda	3,82	1,335	4.

Zdroj: vlastní zpracování autora

9.6. Souhrn praktické části

Provedenou sondou byly zjišťovány aktuální zkušenosti a individuální postoje oslovených respondentů v oblasti korupce. Z šetření, provedeného za účelem ověření stanovených hypotéz, vyplynula celá řada dílčích zajímavých poznatků, neboť do dotazníku byly včleněny i otázky, jež přímo nesouvisely s testovanými předpoklady. Jejich zařazení však s celou tematikou úzce korespondovalo a způsob, jakým byla získaná data zpracována, nabízí nejen v současné době, ale i v budoucnu komukoliv možnost s těmito na internetovém portálu dále pracovat.

Ke splnění záměrů praktické části práce bylo vysloveno celkem 10 hlavních hypotéz, jež vycházely z obecných poznatků k danému tématu. Mezní kritické hodnoty

počtu respondentů, pro které byl vysloven předpoklad, že za daných podmínek hypotézu lze přijmout (nebo zamítnout), byly stanoveny s ohledem na závěry u nás provedených reprezentativních výzkumů společnosti Gfk z roku 2001 a 2006 pod názvy *Korupční klima v Evropě*.²⁴ V potaz byly vzaty rovněž výsledky každoročně zveřejňovaných indexů GBK (Globální barometr korupce) organizace Transparency International a jejich vývoji. Jiné reprezentativní výzkumy zjišťující názory, postoje a zkušenosti široké veřejnosti v dané oblasti u nás dosud provedeny nebyly a skutečná situace může být zcela odlišná od situace v roce 2006. Tehdy 74 % dotázaných občanů České republiky uvedlo, že nikdy nedalo úplatek, 66 % uvedlo, že jsme zkorumpovaným státem. S tvrzením, že vláda nemá zájem na boji proti korupci, souhlasilo 59 % respondentů a za nezkorumpovanější oblast byla označena sféra politiky.

Námi provedeného výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 156 respondentů, z čehož 80 % procent bylo ve věku od 20 do 39 let. Celá ½ osob měla ukončené vysokoškolské vzdělání a převládajícím zaměstnáním byl veřejný sektor. Polovina osob, se rovněž domnívala, že v rámci své pracovní pozice zastává místo, na kterém by mohly být korumpovány, přičemž pouze 61 dotázaných si bylo vědomo existence vnitřního předpisu, týkajícího se předcházení korupce. S tvrzením, že „každý člověk je úplatný, záleží jen na výši nabízené částky“ vyslovilo souhlas 97 osob. Ze zkoumaného vzorku bylo 69 osob i nepřímou formou úplatek, či jinou formou protislužby požádáno a 80 byl třeba i nepřímou formou úplatek či jinou formou protislužby nabídnut. Necelých 34 % osob se pak dostalo do situace, kdy jim někdo i přes jejich nesouhlas zanechal v místnosti menší pozornost a urychleně odešel. V otázce získat pro sebe či blízkou osobu určitou výhodu, byl postoj respondentů nejednoznačný a z jejich odpovědí nemůžeme vyvodit jednoznačný závěr. Největší překážkou v boji proti korupci se zdá být nefunkčnost institucí a přijatých opatření společně se složitostí dokazování, přičemž dále převládá názor, že neúčinnému vymáhání práva, trestnímu stíhání a odsouzení pachatelů dále v největší míře brání politické tlaky, vliv dalších mocných skupin a zdlouhavost řízení s nedostatky v legislativní oblasti. Korupci naopak podporuje neprůhlednost a nepružnost řízení, představa že „všichni berou“, přílišná byrokracie a účast na politice. Přes 87 % dotázaných si myslí, že pachatelé

²⁴ TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. *GFK – Korupční klima v Evropě*. [online]. c2007, [cit. 28.3.2011]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2854>

korupce nejsou v České republice dostatečně trestáni a celých 152 lidí uvedlo, že současná situace korupci spíše podporuje či umožňuje. Nejhůře hodnocenou oblastí je i v našem výzkumu politika, jež byla hodnocena průměrnou známkou 4,679 a i v této sféře jsou dopady podle respondentů nejzávažnější.

Další část dotazníku postavila respondenty před řešení dvou navzájem protichůdných modelových situací a na základě získaných odpovědí byly zkoumány jejich názory a postoje k úplatku, ve formě „menší pozornosti“, přinesené úředníkovi. Ze získaných výsledků je zřejmé, že 88 dotázaných by s sebou nějakou „menší pozornost“ zřejmě přineslo, oproti 55 lidem, kteří odpověděli odmítavě. Téměř podle 90 % respondentů by tato pozornost měla v případě vstřícného jednání vyjadřovat spíše poděkování a pouze 6 respondentů ji správně označilo za úplatek. Přes 25 % lidí by pak úředníka k přijetí této „pozornosti“ ještě dále přemlouvalo. Jejím nepřijetím by se však ze 79 % necítily být uraženi a přibližně stejně velká část osob by odmítnutí nechápala jako výraz neochoty.

Z pohledu úředníka, jemuž byla „pozornost“ přinesena uvedlo 88 osob, že se domnívá, že jejím nepřijetím by nevzbudily nedůvěru, 31 se vyjádřilo neurčitě. Nejvíce (43) by ale nemělo sílu i po opakovaném vnučení tuto „pozornost“ odmítnout. Další otázkou bylo zjištěno, že 49 osob by spíše a 22 by určitě nemělo pocit, že se lidé příště raději obrátí na jejich kolegu, který nemá s přijímáním pozorností problémy. Kladně se vyjádřilo 35 osob a neurčitě 50 osob. Poslední položkou bylo zjištěno, že pokud by se dostali do situace, kdy by jim následně i přes vyslovený nesouhlas někdo v místnosti „pozornost“ zanechal, by o této v 58 % řekli s úsměvem kolegům a případně by se i rozdělili. Ostatní odpovědi respondentů jsou vzhledem k zaznamenané četnosti bezvýznamné.

Realizací provedeného šetření a následnou analýzou získaných údajů bylo testováno 10 hlavních hypotéz, přičemž 6 hypotéz bylo potvrzeno a 4 hypotézy se nepotvrdily. K danému tématu byly získány další dílčí poznatky.

V této souvislosti můžeme vyvodit tyto závěry:

- metodický postup, zejména pokud jde o použitý dotazník, se osvědčil,
- získaná data vypovídají o současném stavu vymezeného vzorku respondentů, přičemž situace se může vzájemně lišit v rámci územních jednotek, nejhůře by

patrně skončila Praha, jako centrum ekonomické a politické moci,

- některé zkoumané otázky bude vhodné výrazněji strukturovat, aby bylo možné určit, proč respondenti zvolili daný typ odpovědi,
- získané výsledky rozhodně nejsou pozitivním zjištěním, neboť původní odhady a nastavené parametry byly spíše optimistické,
- za nejzávažnější zjištění můžeme pokládat fakt, že více než 51 % oslovených respondentů se dostalo do situace, kdy jim byl třeba i nepřímo úplatek či nějaká forma protislužby nabídnuta a dále že po více než 44 % dotázaných, toto někdo sám aktivně vyžadoval,
- zjištěním, že z celkového počtu 156 dotázaných považuje 140 respondentů „pozornost“ přinesenou úředníkovy (očekávající vstřícný přístup) za vyjádření poděkování, svědčí o tom, že lidé své jednání neberou jako uplácení, ale jako něco normálního a u nás daného tradicí z předlistopadového vývoje.

Předložená zpráva o výsledcích výzkumného šetření se snažila přiblížit použitý postup a nabídnout analýzu získaných dat. Za použití statistických metod byly jednotlivé údaje zpracovány a spolu s grafickým vyjádřením byly opatřeny komentářem. Tímto způsobem se podařilo vcelku úspěšně splnit cíle stanovené v této části práce.

10. Závěr

Korupce a korupční jednání je v současné době často zmiňovaný termín, skloňovaný v mnoha pádech, především v souvislosti se zveřejňovanými zprávami v tisku, rozhlase a televizi. Tyto zprávy jsou v mnoha ohledech znepokojivé, neboť nám podávají reálný obraz o současném stavu společnosti. O to víc je znepokojující, s odstupem času sledovat, jak tyto kauzy postupně utichají. Jen málokdy totiž zazní odsuzující verdikt soudu, což obyčejní občané vnímají značně s nevolí a vytváří to v nich dojem beztrestnosti aktérů korupčních praktik.

Přesto, že v západních zemích Evropy a vyspělých státech světa tento fenomén na sebe poutal již po mnohá desetiletí zájem ekonomů i významných představitelů státní moci, u nás byla problematika korupce dlouho dobu přehlížena a popírána. Patříčné pozornosti se jí dostalo až s transformací naší ekonomiky a s demokratickými změnami v naší zemi, jež umožnili vznik řady neziskových a státních organizací, vstupujících do oblasti prevence a volajících po změně. Teprve rozpoutání veřejné diskuse k tomuto tématu podnítilo přijetí legislativních změn, jež zasáhly rozličná odvětví práva, a to natolik, že dnes lze Českou republiku bezesporu označit za stát, který aktivně bojuje s tímto jevem, i když jeho postavení na žebříčku hodnocení vnímání korupce není nejlepší.

Přístup k řešení korupce je ve své podstatě velmi složitý a komplikovaný, neboť může nabývat různých podob a forem. Jeho typickým znakem je vysoká rozšířenost ale také vysoká latence. Zasahuje různé oblasti veřejného i soukromého sektoru, ale nevyhýbá se ani sportu a prostředí výchovně vzdělávacích institucí, o kterých je v krátkosti pojednáno.

Dopady korupce jsou znatelné především v ekonomické oblasti. Zpomaluje hospodářský růst, ovlivňuje výši hrubého národního produktu, destabilizuje instituce ba i celé státy. V mimoekonomické sféře působí nejistota a má i sociální a demografické následky. Náklady korupce jsou ale v konečném důsledku přenášeny na každého z nás.

Základním diferenčním kritériem korupčních praktik je jejich rozsah, organizovanost a sféry života společnosti, do kterých zasahují.

Právní úprava, vztahující se ke korupčnímu jednání, vychází z řady mezinárodních smluv a je promítnuta do současného legislativního rámce České republiky. Postih všech aktérů korupčních praktik je tvrdou reakcí společnosti, která se ubírá cestou kriminalizace jejich jednání, na základě sankcí trestního zákona. Legislativně však ale dosud není

upraven postih právnických osob v těchto nezákonných transakcích. Flexibilní přístup využívající i jiné prvky, či jiné alternativy boje s korupcí zatím chybí.

Velmi podstatným prvkem k eliminaci korupčního jednání a jeho příčin, je uplatňování prevence na všech typech úrovní. Využitím vhodných nástrojů, efektivní systémové aplikace a zainteresováním jednotlivých resortů veřejné správy a veřejné moci do vzájemné spolupráce státních orgánů a nestátních institucí, by se mohla stát nejperspektivnějším nástrojem v boji s tímto negativním jevem.

Realizované výzkumné šetření se v praktické části práce zaměřuje na získání nových poznatků, vycházejících z názorů a postojů oslovených respondentů. Jejich využití napomůže nejen k vytvoření aktuálního pohledu na věc, ale také přispěje ke komplexnímu řešení celé problematiky už jenom tím, že toto téma bude jako naléhavé vnímáno a zviditelněno. Data, jež byla o zkoumaném vzorku respondentů shromážděna a uchována na internetovém portále v databázi provedených průzkumů mohou být v případě potřeby či zájmu dále využita.

Teoretická i praktická část s vyhodnocením výsledků výzkumného šetření sledovaly stanovený záměr, přičemž se podařilo odhalit některé sporné otázky, vhodné k vyvolání celospolečenské diskuze k tomuto tématu. Postoje respondentů byly v mnohém překvapivé, ale do značné míry se shodují s názory veřejnosti v oficiálně prezentovaných výzkumech. Cíle práce se tak podařilo bezezbytku naplnit.

11. Seznam použité literatury a jiných zdrojů:

Publikace

FRIČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. Praha : G plus G, 1999. 302 s. ISBN 80-86103-26-9.

CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X.

PETROVSKÝ, K. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. 192 s. ISBN 80-86861-94-5.

Source Book 2000 - Confronting Corruption: the Elements of a National Integrity System. Published by Jeremy Pope and Transparency International, 2000. 364 s. ISBN: 3-9805657-8-5.

TANZI, V; DAVOODI, H. *Corruption, Public Investment, and Growth*. IMF Working Paper 00/182, International Monetary Fund, November 2000. 21 s.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČESKÁ REPUBLIKA. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha : Transparency International. 2008. s. 20. ISBN 978-80-87123-04-1.

VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha : Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.

Internetové zdroje

Janeček, K. Korupce a její dopad na ekonomiku této země. *Hospodářské noviny - iHned.cz*. [online] 2010, c21996-2011, [cit. 15.1.2011]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-49060100-korupce-a-jeji-dopad-na-ekonomiku-teto-zeme>

RESPEKT institut. *Plagiátorství, „rychlostudium“ a klientelismus na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni : Podkladová studie pro veřejnou debatu*. Respekt institut, o.p.s., 2011. s. 20. Dostupné z http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/Analyza_Plzen_web.pdf

TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. *GFK – Korupční klima v Evropě*. [online]. c2007, [cit. 28.3.2011]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2854>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. *Co je KORUPCE?* [online]. c2007, [cit. 28.3.2011]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=441>

Vláda České republiky. *Doporučení subkomise NERV proti korupci*. [online]. c2010, [cit. 5.2.2011]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/boj-s-korupci---vystup-pracovni-skupiny-nerv-76710/>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. *Home* [online]. c2007, [cit. 3.2.2011]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/pdf/GCB2010_CZ_podklady.pdf

Právní předpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, Sběrka zákonů 2009, částka 11, s. 5-104. ISBN 978-80-7208-782-2.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, Sběrka zákonů 1961, částka 65, s. 465-512.

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, Sběrka zákonů 2006, částka 55, s. 1941-1949.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2007, sp. zn. 3 Tdo 510/2007.

Ostatní nastudované materiály

DANČÁK, B; HLOUŠEK, V; ŠIMÍČEK, V; a kol. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.

DAVID, V; NETT, A. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. 1.vyd. Praha : C.H. Beck, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7179-562-9.

MORGAN, T.: *The Theory of Error in Centrally-Directed Economic Systems*, Quarterly Journal of Economics 1964, r. LXXVIII, č. 3, s. 395-419.

ROUDNÝ, R; ZILVAR, J; a kol. *Korupce: boj proti korupci ve veřejné správě*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2000. 143 s. ISBN 80-7194-314-2.

TANZI, V; DAVOODI, H. *Corruption, Public Investment, and Growth*. IMF Working Paper 00/182, International Monetary Fund, November 2000. 21 s.

Jak efektivní jsou české a slovenské represivní složky?: stíhání korupce a závažné hospodářské kriminality - situace, postupy a doporučení. Praha : Transparency International - Česká republika, 2007. 117 s. ISBN 978-80-87123-02-7.

Transparentní procesy v politickém rozhodování: sborník textů k problému korupce politických představitelů. Praha : Transparency International - Česká republika, 2006. 232 s. ISBN 80-903032-7-7.

Global Corruption Report 2009: Corruption and the Private Sector. New York : Cambridge University Press, 2009. 493 s. ISBN 978-0-521-13240-4.

Zpráva o činnosti Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování za rok 2005-2010.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů 1961, částka 66, s. 514-576.

Občanskoprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 3/2004 Sb.m.s.

Trestněprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 70/2002 Sb.m.s.

Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích publikovaná pod č. 25/2000 Sb.m.s.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Úplná strategie vlády v boji proti korupci na období le 2011 a 2012.* [online]. c2010, [cit. 1.3.2011]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uplna-verze-strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012.aspx>

MV ČR. *Boj proti korupci.* [online]. [cit. 19.3.2007]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-korupci-linka-199.aspx>

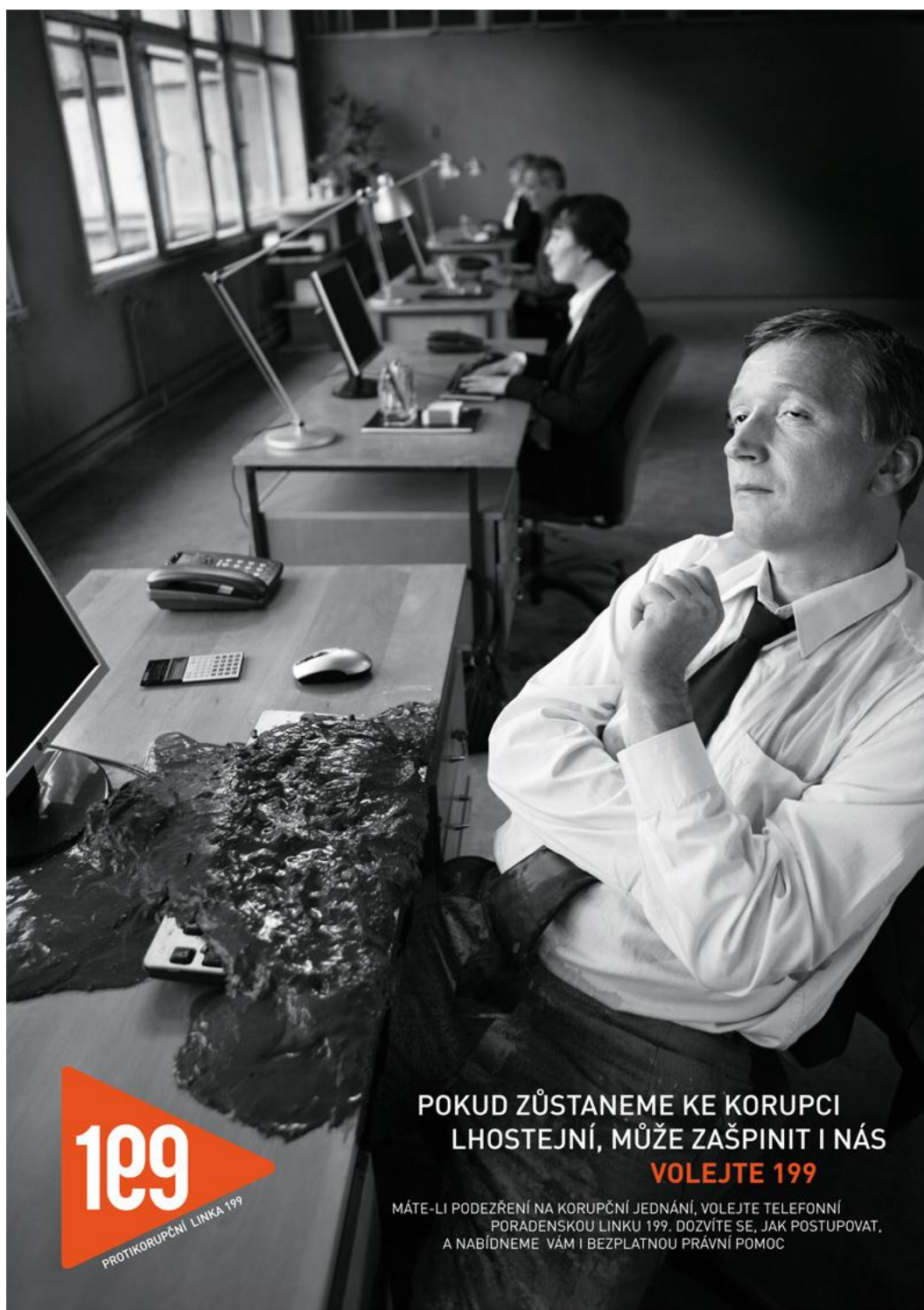
12. Přílohy diplomové práce

Příloha: A - Kampaň Občanského sdružení Oživení

B - Použitý dotazník

C - Index CPI 2010 - Pořadí zemí

Příloha A - Kampaň Občanského sdružení Oživení

199
PROTIKORUPČNÍ LINKA 199

**POKUD ZŮSTANEME KE KORUPCI
LHOSTEJNÍ, MŮŽE ZAŠPINIT I NÁS**
VOLEJTE 199

MÁTE-LI PODEZŘENÍ NA KORUPČNÍ JEDNÁNÍ, VOLEJTE TELEFONNÍ
PORADENSKOU LINKU 199. DOZVÍTE SE, JAK POSTUPOVAT,
A NABÍDNEME VÁM I BEZPLATNOU PRÁVNÍ POMOC

Zdroj: MV ČR. *Boj proti korupci*. [online]. [cit. 19.3.2007]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-korupci-linka-199.aspx>

Příloha B – Použitý dotazník

Vážení respondenti, rád bych vás touto cestou požádal o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma „Problematika korupčního jednání s ekonomickými dopady“. Diplomová práce je zpracovávána na Katedře práva, České zemědělské univerzity v Praze. Účelem položených otázek je mimo jiné následná analýza vašich názorů a zkušeností se situacemi, s nimiž se setkáváte nebo můžete setkat v každodenním životě. Dotazník je anonymní a bude použit pouze ke studijním účelům.

U většiny položek označte prosím pouze jednu z možností, tak aby se Vaše odpověď co možná nejvíce blížila pravdě, v otázce č. 12, 13 a 14 můžete označit více odpovědí.

Děkuji vám za váš čas a vyplnění předkládaného dotazníku. Pokud vás zaujal, budete se moci s jeho výsledky na těchto stránkách dále seznámit. V případě hlubšího zájmu, nebo připomínek mě můžete kontaktovat na e-mail radek.kaska@centrum.cz.

Část A

- 1. Věk**
- do 20 let
 - 20-29 let
 - 30-39 let
 - 40-49 let
 - 50 a více let
- 2. Pohlaví**
- muž žena
- 3. Vzdělání**
- základní
 - vyučen
 - středoškolské
 - vyšší odborné
 - vysokoškolské
- 4. Zaměstnání**
- veřejný sektor
 - soukromý sektor
 - student
 - bez zaměstnání (příp. důchodce)
- 5. Zastáváte v rámci své pracovní pozice místo, na kterém byste mohly být korumpovány?**
- ano
 - ne
 - nejsem si jistý
- 6. Existuje ve Vaší organizaci vnitřní předpis (etický kodex, protikorupční program**

aj.) týkající se předcházení korupce?

- ano
- ne
- nevím

7. Souhlasíte s tvrzením „Každý člověk je uplatitelný, záleží jen na výši nabízené částky“?

- určitě ano
- spíše ano
- nemohu posoudit
- spíše ne
- určitě ne

8. Setkal jste se někdy se situací, kdy jste byl třeba i nepřímo požádán o úplatek, či nějakou formu protislužby?

- ano
- ne

9. Setkal jste se někdy se situací, kdy Vám byl třeba i nepřímo úplatek, či nějaká forma protislužby nabídnuta?

- ano
- ne

10. Dostal jste se někdy do situace, kdy Vám i přes Váš nesouhlas někdo vnutil nebo zanechal v místnosti menší pozornost a urychleně odešel?

- ano
- ne

11. Pokud by se Vám naskytla možnost získat pro sebe či blízkou osobu určitou výhodu, nebo prospěch, porušil byste pravidla „férového“ jednání a o tuto výhodu či prospěch byste usiloval?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

12. Co je podle Vás překážkou v boji s korupcí? Vyberte max. 3 možnosti.

- nízké tresty
- složitost prokazování korupčního jednání
- nefunkčnost institucí, nástrojů a přijatých opatření
- benevolence společnosti
- strach osob, nabízení úplatku oznámit

13. Neúčinnému vymáhání práva, trestnímu stíhání a odsouzení pachatelů podle Vás dále brání? Vyberte max. 3 možnosti.

- nedostatky v legislativní oblasti
- zdlouhavost řízení
- nedostatek vyškoleného personálu
- politické tlaky a vliv dalších mocenských skupin
- nedostatečná ochrana svědků

14. Co podle Vás na druhou stranu korupci podporuje? Vyberte max. 3 možnosti.

- přílišná byrokracie
- neprůhlednost a nepružnost rozhodování
- nízké platy úředníků
- účast na politice
- představa že „všichni berou“

15. Domníváte se, že pachatelé korupce jsou v České republice dostatečně trestáni?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

16. Myslíte si, že současná situace v České republice korupci spíše:

- umožňuje
- podporuje
- nemá vliv
- neumožňuje
- nepodporuje

17. Pokuste se známkováním ohodnotit prostředí, které je podle Vás nejvíce zasažené korupcí. Zámka 1 by měla vyjadřovat nejmenší míru korupce v dané oblasti, známka 5 pak největší.

- a)** zdravotnictví (přednostní nebo nadstandardní péče, ...)
- b)** soudy (projednávání kauz, rozsudky v něčí prospěch, ovlivňování konkurzů,....)
- c)** sport (uplácení rozhodčích, prodávání zápasů, podplácení soupeřů,....)
- d)** školství (přijímací řízení, vykonávání zkoušek, získávání titulů,....)
- e)** politika (zneužívání informací, prodej funkcí, střet zájmů,....)
- f)** policie (úniky informací, nadřizování při řešení případů, úplatky při řešení přestupků v dopravě,....)
- g)** orgány státní správy a samosprávy (při zadávání veř. zakázek a vyřizování správních činností,....)
- h)** soukromé firmy (způsob získávání zakázek, ...)
- ch)** armáda (zadávání zakázek, prodej funkcí,....)

18. V jaké oblasti jsou podle Vás dopady korupce nejzávažnější? Označte stejně jako v předchozím případě.

- a)** politika (nedůvěra, neochota a nezájem občanů účastnit se voleb a veřejného života)
- b)** ekonomika (snížení růstu HDP, zvyšování veřejných výdajů, příliv zahraničního kapitálu)
- c)** justice a ozbrojené složky (nedůvěra ve vymahatelnost práva a spravedlivé tresty)
- d)** sport (nezájem fanoušků)
- e)** školství (snížování prestiže škol a problémové uplatnění absolventů)
- f)** veřejná správa (pocit, že bez úplatků to prostě nejde)
- g)** soukromý sektor (snaha firem získávat neetickým jednáním zakázky)

Část B – Modelové situace

Představte si tuto nebo jinou situaci: *Vyrazili jste na úřad vyřídit jistou záležitost a z nějakého důvodu potřebujete dostat velmi rychlou odpověď, vyjádření, či vydání dokladu. Lhůta, jež je stanovena pro vyřízení záležitosti je pro Vás rozhodně moc dlouhá a nemůžete tak dlouho čekat. Úředníka, který bude vše vyřizovat znáte, je v kanceláři sám a v minulosti Vám v jiné věci vyšel maximálně vstříc, navíc (ač nemusí) Vám pomůže vyplnit pro Vás nesrozumitelný formulář.*

19. Vzal byste s sebou nějakou malou pozornost (např. kafe, čokoládu, lahvinku)?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

20. Co by podle Vás tato pozornost měla vyjádřit?

- poděkování
- úplatek
- nic, prostě se to sluší
- v případě potřeby, očekávání dalšího příslibu spolupráce

21. Přemlouval byste úředníka k přijetí této pozornosti dále i přes první odmítnutí?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

22. Cítil byste se uražen, nepřijetím této pozornosti?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

23. Chápal byste to jako výraz neochoty a odmítnutí Vám pomoci?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

Opět si představte situaci: *Jste úředník, lékař či jiná osoba, na kterou se obracejí druzí a vyřízení jejich záležitostí vyžaduje individuální přístup, nad rámec Vašich běžných povinností. Svou práci děláte rád (a) a tak vše každému raději trpělivě vysvětlíte, než abyste ho vyhodili s tím, že na to nemáte čas. Lidé jsou rádi a chtějí Vám nějakým způsobem poděkovat.*

24. Domníváte se, že nepřijetím pozornosti v podobě drobného daru byste vzbudili nedůvěru lidí?

- určitě ano
- spíše ano

- nevím
- spíše ne
- určitě ne

25. Měl byste dost síly i po opakovaném vnučování nakonec odmítnout?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

26. Měli byste pocit, že se lidé příště raději obrátí na Vašeho kolegu, který tuto drobnost rád přijme a to není zdaleka tak ochotný jako vy?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

27. Jakým způsobem byste reagoval, kdyby Vám osoba, s níž jste před tím jednal, doslova utekla z místnosti a i přes Vaše odmítnutí, zde tuto drobnost zanechala.

- s úsměvem bych o tom řekl kolegům a případně bych se i rozdělil
- nikomu bych o tom neřekl, aby si kolegové nemysleli, že běžně přijímám dary
- nevím
- nikomu bych o tom neřekl a tuto drobnost bych si ponechal
- řekl bych o tom pouze nadřízenému a dar bych mu odevzdal
- nikomu bych o tom neřekl, dar bych si ponechal v kanceláři s tím, že mám pokaždé možnost tak učinit

Děkuji za Váš čas.

Radek Kaška

Příloha C – Index CPI 2010 – Pořadí zemí

Tato tabulka a představuje výsledky Indexu CPI 2010 a doplňující
podkladové údaje. Další informace týkající se zdrojů dat a
metodologie najdete na www.transparency.cz nebo
www.transparency.org/cpi

ADB: Asijská rozvojová banka - Country Performance Assessment Ratings
AfDB: Africká rozvojová banka - Country Policy and Institutional Assessment
BF: Bertelsmann Foundation - Bertelsmann Transformation Index
EIU: Economist Intelligence Unit - Country Risk Service and Country Forecast
FH: Freedom House - Nations in Transit
GI: IHS Global Insight - Global Risk Service
IMD: Institute for Management Development - World Competitiveness Report
PERC: Political and Economic Risk Consultancy - Asian Intelligence
WB: Světová banka - Country Policy and Institutional Assessment
WEF: Světové ekonomické fórum - Global Competitiveness Report

Pořadí země	Země / území	CPI 2010 - hodnocení	Použité průzkumy	Standardní odchylka	Nejnižší - nejvyšší hodnocení		90% interval věrohodnosti		ADB 2009	AfDB 2009	BF 2009	EIU 2010	FH 2010	GI 2010	IMD 2009	IMD 2010	PERC2009	PERC2010	WB 2009	WEF 2009	WEF 2010
					Min	Max	Dolní hranice	Horní hranice													
1	Dánsko	9,3	6	0,2	8,9	9,5	9,1	9,4			8,9	9,2	9,5	9,5						9,5	9,2
1	Nový Zéland	9,3	6	0,2	8,9	9,5	9,2	9,5			8,9	9,2	9,5	9,5						9,5	9,5
1	Singapur	9,3	9	0,2	8,9	9,5	9,2	9,4			9,3	8,9	9,2	9,2	9,3	9,4				9,3	9,5
4	Finsko	9,2	6	0,2	8,9	9,5	9,1	9,3			8,9	9,2	9,5	9,4						9,2	9,1
4	Švédsko	9,2	6	0,2	8,9	9,5	9,1	9,4			8,9	9,2	9,3	9,5	9,4					9,2	9,1
5	Kanada	8,9	6	0,3	8,4	9,2	8,7	9,0			8,9	9,2	8,9	8,8	8,8					8,4	8,9
7	Nizozemí	8,8	6	0,3	8,5	9,2	8,7	9,0			8,9	9,2	9	8,9	8,8					8,6	8,5
8	Australie	8,7	8	0,6	7,5	9,2	8,3	9,0			8,9	9,2	9,2	9,1	8,4	8,9				7,5	8,3
8	Švýcarsko	8,7	6	0,7	7,4	9,1	8,3	9,1			8,9	7,4	9,1	9,1	8,4	8,9				9,1	9,3
10	Norsko	8,6	6	0,7	7,4	9,3	8,1	9,0			8,9	7,4	8,1	8,4	8,1	8,4				9,1	9,3
11	Island	8,5	5	1,1	6,8	9,2	7,7	9,2			6,8	9,2	8,1	7,9						9,2	9,1
11	Lucembursko	8,5	5	0,6	7,4	9,0	8,0	8,9				7,4	8,6	9	8,4					8,1	8,4
13	Hongkong	8,4	8	0,5	7,4	8,9	8,1	8,7			8,9	7,4	8,4	8,2	8,9	8,4				7,9	8,9
14	Jiřsko	8,0	6	0,5	7,4	8,9	7,7	8,3			8,9	7,4	7,9	8	7,9	8				7,9	8
15	Rakousko	7,9	6	0,7	6,8	8,9	7,4	8,4			6,8	7,4	8,1	8,9	8,4	7,9				8,4	7,9
15	Německo	7,9	6	0,6	7,2	8,9	7,5	8,3			8,9	7,4	7,5	8,1	8,1	7,2				8,1	7,2
17	Barbados	7,8	4	0,9	6,8	8,9	7,1	8,5			8,9	7,4	7,4	7,5	8,5	7,5	7,7			6,8	8,1
17	Japonsko	7,8	8	0,6	6,8	8,8	7,5	8,2			6,8	7,4	7,5	8,5	7,5	7,7				8,1	8,8
19	Katar	7,7	7	1,6	4,5	9,2	6,6	8,6			4,5	6,8	9,2	8,4	8,3					9,1	7,6
20	Velká Británie	7,6	6	0,5	6,8	8,2	7,3	7,9			6,8	7,4	7,9	7,7	7,9	7,7				7,5	8,2
21	Chile	7,2	7	0,3	6,8	7,7	7,0	7,4			7	6,8	7,4	6,9	7,3					7,1	7,7
22	Belgie	7,1	6	0,2	6,8	7,4	6,9	7,2			6,8	7,4	7,1	6,9	7,2	7,1				7,1	6,9
22	Spojené státy	7,1	8	1,1	5,7	8,9	6,5	7,7			8,9	7,4	6,8	6,7	7,5	7,9				5,7	5,7
24	Uruguay	6,9	5	0,4	6,2	7,4	6,5	7,1			7	6,8	7,4	7,4						6,2	6,7
25	Francie	6,8	6	0,6	5,8	7,5	6,4	7,2			6,8	5,8	7,5	7,2	7,2					6,7	6,9
25	Estonsko	6,5	8	0,7	5,1	7,1	6,1	6,8			7	5,1	6,8	5,8	7,1	6,8				6,1	6,3
27	Slowinsko	6,4	8	0,9	5,0	7,4	5,9	6,8			6,7	5,8	6,8	7,4	6,2	5				6,9	5,2
28	Kypri	6,3	4	0,4	5,8	6,8	6,0	6,6			6,8	5,8	6,8	6,6						6,1	6,3
28	Spojené arabské emiráty	6,3	5	1,3	4,9	7,5	5,4	7,3			4,9	5,1	7,4	7,3	6,8					7,5	6,8
30	Uzatel	6,1	6	0,7	5,1	7,2	5,7	6,6			6,8	5,1	5,8	6,7	6					7,2	6
30	Španělsko	6,1	6	0,6	5,3	6,8	5,7	6,5			6,8	5,8	6,6	6,3						5,6	5,3

32	Portugalsko	6,0	6	0,9	5,0	7,4	5,4	6,7			6,8	7,4	5,3	5		6	5,6	
33	Botswana	5,8	6	0,6	5,2	6,8	5,4	6,2		5,6	6,8	5,8				5,2	5,3	
33	Portonko	5,8	4	0,7	5,2	6,8	5,3	6,4		6	6,8	5,8				5,5	5,2	
33	Taiwan	5,8	9	0,7	5,1	7,1	5,5	6,2		6,7	5,1	5,8	5,8	7,1	5,2	5,4	5,7	5,8
36	Bhútán	5,7	4	0,7	5,1	6,6	5,1	5,8	5,1	5,2		5,8				6,6		
37	Malta	5,6	3	0,3	5,3	5,8	5,3	6,2				5,8				5,3	5,5	
38	Brunej	5,5	3	0,7	4,7	6,1	4,7	6,1				4,7				6,1	5,7	
39	Korea (Jižní)	5,4	9	0,5	4,6	6,0	5,1	5,7		6	5,1	4,7	5,7	5,8	5,8	5,6	5,2	4,6
39	Mauricius	5,4	6	0,8	4,7	6,8	4,9	5,9		4,8	5,6	6,8	4,7			5,2	5,2	
41	Kostarika	5,3	5	1,0	4,7	6,8	4,7	6,0		5,6	6,8	4,7				4,7	4,7	
41	Omán	5,3	5	1,6	3,1	7,1	4,1	6,4		3,1	5,1	4,7				6,5	7,1	
41	Polsko	5,3	8	0,4	4,7	5,8	5,0	5,8		5,6	5,1	5,1	5,8	4,9	4,7		5,8	5,1
44	Domínika	5,2	3	0,6	4,7	5,8	4,7	5,5		5,1		5,8				4,7		
45	Kapverdy	5,1	4	1,3	3,4	6,6	4,1	6,1		5,6		3,4				6,6		
46	Litva	5,0	8	1,0	3,4	6,8	4,4	5,5		5,6	6,8	4,8	3,4	4,9	5,1		4,7	4,5
46	Macao	5,0	3	1,4	3,4	5,8	3,4	5,8				3,4				5,7	5,8	
48	Bahrajn	4,9	5	1,2	3,1	5,9	4,1	5,7		3,1	5,1	4,7				5,9	5,9	
49	Seychely	4,8	3	1,9	3,0	6,8	3,0	6,8		3	6,8	4,7				3,8	3,7	
50	Maďarsko	4,7	8	1,4	2,3	6,8	3,9	5,5		5,6	6,8	4,8	5,8	4,7	2,3		3,8	3,7
50	Jordánsko	4,7	7	1,3	3,1	6,1	4,0	5,5		3,1	3,3	4,7	6,1	5,6		6,1	4,3	
50	Saúdská Arábie	4,7	5	2,0	2,3	7,3	3,3	6,0		2,3	3,3	4,7				5,9	7,3	
53	Česká republika	4,6	8	0,9	3,3	5,8	4,1	5,1		5,2	5,1	5,1	5,8	4,7	4		3,8	3,3
54	Kuvajt	4,5	5	1,8	2,7	7,4	3,3	5,9		2,7	3,3	7,4				4,4	4,5	
54	Jižní Afrika	4,5	8	0,6	3,4	5,1	4,1	4,8		4,8	3,9	5,1	3,4	4,7	4,5	5,1	4,4	
56	Malajsie	4,4	9	0,9	3,3	6,3	3,9	4,9		4,5	3,3	3,4	5,2	6,3	3,6	4,6	4,5	4,6
56	Namibie	4,4	6	0,8	3,3	5,1	3,9	4,9		3,7	4,9	3,3	4,7			4,4	3,9	
56	Turecko	4,4	7	0,7	3,3	5,2	4,0	4,8		4,5	3,3	4,7	5,2	5,2		4,4	3,9	
59	Lotyško	4,3	6	0,8	3,4	5,1	3,7	4,8		4,9	5,1	5,1	3,4			3,6	3,6	
59	Slovensko	4,3	8	1,0	3,1	5,8	3,8	4,9		5,2	5,1	4,5	5,8	3,8	3,6	3,4	3,1	
59	Tunisko	4,3	6	2,0	2,3	6,6	3,0	5,6		2,5	2,3	3,3	4,7			6,6	6,6	
62	Chorvatsko	4,1	8	0,8	3,4	5,2	3,7	4,5		5,2	5,1	3,8	4,7	3,6	3,7	3,4	3,4	
62	Makedonie	4,1	5	0,5	3,3	4,7	3,7	4,5		4,5	3,3	4				4,7	4,3	
62	Ghana	4,1	7	1,0	2,7	5,1	3,4	4,7		4,8	3,9	5,1	4,7			4,7	2,7	2,7
62	Samoa	4,1	3	0,7	3,4	4,7	3,4	4,7		4		3,4				4,7		
66	Rwanda	4,0	5	1,6	3,0	6,7	3,2	5,1		3	3,5	3,4				3,3		6,7
67	Itálie	3,9	6	0,7	3,3	5,1	3,5	4,4			3,3	2,1	3,4	5,1	4,6		3,6	3,8
68	Gruzie	3,8	7	1,4	2,1	5,7	3,0	4,7		4,9	3,3	3,3	2,1	3,4	5,1	2,7	5,2	5,7
69	Brazílie	3,7	7	0,9	2,7	5,6	3,2	4,3		5,6	3,3	3,4	3,6	2,7		3,3	3,9	
69	Kuba	3,7	3	1,3	2,6	5,1	2,6	5,1		3,5	5,1	2,6				4,5	4,5	
69	Černá hora	3,7	5	0,8	2,6	4,5	3,1	4,3		3,5		3,3	2,6			4,7	3,8	
69	Rumunsko	3,7	8	0,8	2,4	4,9	3,3	4,2		4,9	3,3	4	3,4	2,4	3,3	3,2	2,9	
73	Bulharsko	3,6	8	0,7	2,9	5,2	3,2	4,0		5,2	3,3	4	3,4	3,4	3,3	3,2	2,9	
73	Salvador	3,6	5	0,3	3,3	3,9	3,4	3,8		3,9	3,3	3,4				3,9	3,5	
73	Panama	3,6	5	0,7	3,1	4,7	3,2	3,8		3,1	3,3	4,7				3,9	3,2	
73	Trinidad a Tobago	3,6	4	0,8	2,8	4,7	3,0	4,3			3,3	4,7				3,6	2,8	
73	Vanuatu	3,6	3	1,9	2,3	5,8	2,3	5,8		2,3	3,3	5,8				3,6	2,8	
78	Čína	3,5	9	0,9	2,3	5,5	3,0	4,0			3,3	2,6	2,8	3,7	5,5	3,5		
78	Kolumbie	3,5	7	0,8	3,1	5,2	3,2	4,0		3,1	3,3	3,4	5,2	3,3		3,1	3,3	
78	Řecko	3,5	6	0,6	2,9	4,5	3,1	3,9			3,3	3,4	3,8	4,5		2,9	2,9	

78	Lesotho	3,5	6	1,2	2,4	5,8	2,8	4,4		3	3,5	3,3	3,4	3,5	3,7		3,3	2,7	2,4	
78	Peru	3,5	7	0,2	3,3	3,7	3,4	3,6			3,5	3,3	3,4	3,5	3,7			3,5	3,7	
78	Štbsko	3,5	6	0,6	2,7	4,5	3,1	3,9			4,5	3,3	3,8	3,4	3,5			3,3	2,7	
78	Thajsko	3,5	9	0,7	2,2	4,4	3,2	3,9			3,9	3,3	3,4	4,4	4,4	2,2	3,3		3,5	3,3
85	Malawi	3,4	7	0,9	2,1	4,7	2,8	3,9		3	3,9	3,3	2,1				2,7	4,9	3,7	
85	Maroko	3,4	6	0,8	2,3	4,7	2,9	3,9		3	2,3	3,3	4,7					3,4	3,7	
87	Albánie	3,3	6	0,5	2,6	4,1	3,0	3,6			3,1	3,3	3,3	2,6				3,6	4,1	
87	Indie	3,3	10	0,4	2,6	3,9	3,0	3,5			3,9	3,3	2,6	3,5	3,7	2,6	3,4	3,3	3	
87	Jamaika	3,3	5	0,3	2,7	3,5	3,0	3,4			2,7	3,3	3,4					3,4	3,5	
87	Liberie	3,3	4	0,8	2,6	4,3	2,7	3,9		4,3	3,5		2,6				2,7			
91	Bosna a Hercegovina	3,2	7	0,6	2,3	3,9	2,8	3,5			3,9	3,3	3,4				2,7	2,3	2,9	
91	Džibutsko	3,2	3	1,3	2,1	4,7	2,1	4,7		3			4,7				2,1			
91	Gambie	3,2	5	1,7	1,7	5,0	1,9	4,4			1,7		2,6				1,7	4,9	5	
91	Guatemala	3,2	5	0,3	2,6	3,5	3,0	3,4			3,5	3,3	2,6					3,4	3,4	
91	Kiribati	3,2	3	1,3	2,3	4,7	2,3	4,7		2,3			4,7				2,7			
91	Sri Lanka	3,2	7	0,6	2,3	4,1	2,9	3,6		2,3	3,1	3,3	3,4				2,7	3,8	4,1	
91	Svazijsko	3,2	4	0,2	3,0	3,4	3,1	3,4		3		3,3	3,4					3,4		
98	Burkina Faso	3,1	6	1,0	1,9	4,8	2,4	3,8		4,8	1,9		3,4				3,3	2,6	2,4	
98	Egypt	3,1	6	0,4	2,5	3,5	2,9	3,4		2,5	2,7	3,3	3,4					3,5	3,5	
98	Mexiko	3,1	7	0,3	2,7	3,6	2,9	3,3			3,1	3,3	3,4	3,6	2,8			3,2	2,7	
101	Dominikánská republika	3,0	5	0,4	2,5	3,4	2,7	3,2			2,7	3,3	3,4				3	2,5		
101	Svatý Tomáš a Princův ostrov	3,0	3	0,3	2,6	3,3	2,6	3,3		3			2,6				3,3			
101	Tonga	3,0	3	0,3	2,6	3,3	2,6	3,3		2,9			2,6				3,3			
101	Zambie	3,0	7	0,5	2,1	3,7	2,7	3,3		3,7	3,1	3,3	2,1				2,7	3,5	2,8	
105	Ažírsko	2,9	6	0,4	2,3	3,4	2,6	3,2		3	2,3	3,3	3,4					2,5	3,2	
105	Argentina	2,9	7	0,5	2,4	3,6	2,6	3,2			3,5	3,3	2,6	2,5	3,6			2,5	2,6	
105	Kazachstán	2,9	8	1,3	1,4	5,1	2,2	3,7			2,7	1,9	2	1,4	4,7	5,1		2,9	2,4	
105	Moldavsko	2,9	6	0,4	2,4	3,4	2,7	3,2			3,1	3,3	2,4				2,7	2,6		
105	Senegal	2,9	7	0,4	2,1	3,4	2,6	3,1		3	2,7	3,3	2,1				2,7	3,1	3,4	
110	Benin	2,8	6	0,8	1,7	3,7	2,3	3,3		3,7	3,5		2,6				3,3	2,2	1,7	
110	Bolívie	2,8	6	0,5	2,1	3,3	2,5	3,1			3,1	3,3	2,6				3,3	2,1	2,4	
110	Gabon	2,8	3	0,6	2,1	3,3	2,1	3,3		3		3,3	2,1					2,1	2,4	
110	Indonésie	2,8	9	0,8	1,6	4,0	2,3	3,2			3,5	1,9	2,6	3,4	4	1,6	1,9		3	
110	Kosovo	2,8	3	0,2	2,7	3,1	2,7	3,1			3,1		2,7				2,7			
110	Salomounovy ostrovy	2,8	3	0,5	2,3	3,4	2,3	3,4		2,3			3,4				2,7			
116	Etiopie	2,7	7	0,4	2,1	3,3	2,4	2,9			2,5	2,3	3,3	2,6			2,1	2,5	3,2	
116	Guyana	2,7	4	0,2	2,6	3,9	2,6	2,8					2,6				2,7	2,6	2,9	
116	Mali	2,7	6	0,8	1,5	3,4	2,2	3,2		3	3,1		3,4				3,3	2,1	1,5	
116	Mongolsko	2,7	6	0,5	2,0	3,4	2,4	3,0			2,7		3,4				2,7	2	2,4	
116	Mosambik	2,7	7	0,5	2,0	3,3	2,4	3,0		2,9			3,4				2,7	2,8	3,3	
116	Tanzánie	2,7	7	0,5	2,1	3,3	2,4	2,9		2	2,3	3,3	2,6				2,7	2,8	3,3	
116	Vietnam	2,7	9	0,7	1,9	4,0	2,4	3,1		3	3,1	3,3	2,1				2,7	2,5	2,1	
123	Arménie	2,6	7	0,2	2,3	2,9	2,5	2,8		4	2,3	1,9	2,1			3,4	2,7	2,7	2,6	
123	Erítria	2,6	4	1,4	1,7	4,7	1,7	3,7			1,7	2,3	2,9	2,6			2,7	2,9	2,7	
123	Madagaskar	2,6	6	0,5	2,0	3,5	2,2	2,9			2,2	3,5	2,6				1,7	2,6	2,5	
123	Niger	2,6	4	0,4	2,1	3,1	2,3	2,9			2,5	3,1	2,6				2,1			
127	Bélorusko	2,5	3	0,5	2,1	3,1	2,1	3,1			3,1		2,4	2,1						
127	Ekvádor	2,5	5	0,4	1,9	2,8	2,2	2,7			2,7	1,9	2,6					2,4	2,8	
127	Libanon	2,5	4	0,6	1,9	3,3	2,0	2,9			1,9	3,3	2,6						2,1	

127	Nikaragua	2,5	6	0,4	1,9	2,8	2,2	2,7			2,7	1,9	2,1			2,7	2,8	2,5
127	Syre	2,5	5	0,6	1,8	3,3	2,1	2,8			1,8	3,3	2,6			2,7	2,4	2,2
127	Timor-Leste	2,5	5	0,6	1,7	3,1	2,1	2,8	1,7			2,1	2,1			2,7	2,7	2,1
127	Uganda	2,5	7	0,6	1,9	3,5	2,1	2,9			2,5	3,3	2,1			2,1	1,9	2,2
134	Azerbajdžan	2,4	7	0,5	2,0	3,3	2,1	2,7			2,3	3,3	2			2,1	2,9	2,3
134	Bangladéš	2,4	7	0,9	1,5	4,0	1,9	3,0	4		3,1	1,9	2,1			2,7	1,5	1,8
134	Honduras	2,4	6	0,4	1,9	3,0	2,2	2,7			2,3	1,9	2,1			2,7	3	2,6
134	Nigerie	2,4	7	0,4	2,0	3,3	2,2	2,7			2,5	2,3	3,3			2,1	2	2,1
134	Filipíny	2,4	9	0,5	1,8	3,4	2,1	2,7			2,7	1,9	2,6			2,6	1,8	2,4
134	Sierra Leone	2,4	5	0,4	1,9	2,7	2,1	2,6			2,5	2,7	2,1			2,1		2,7
134	Togo	2,4	4	0,7	1,7	3,4	1,8	3,0			2,5	1,9	3,4			3,4		1,7
134	Ukrajina	2,4	8	0,5	1,8	3,1	2,1	2,6			3,1	1,9	2,6			2,6	1,8	2,6
134	Zimbabwe	2,4	7	1,0	1,3	3,5	1,8	3,0			1,4	1,5	3,3			2,1		1,3
143	Maldivy	2,3	3	0,5	1,7	2,7	1,7	2,7	1,7		2	1,9	2,6			2,7		2,7
143	Maurétánie	2,3	6	0,6	1,7	3,4	1,9	2,7			2	1,9	3,4			3,4		2,1
143	Pakistán	2,3	7	0,5	1,8	3,3	2,1	2,6	2,3		1,8	3,3	2,1			2,1	2,5	2,4
146	Kamerun	2,2	7	0,4	1,9	3,0	2,0	2,4			3	2,3	1,9			2,1	1,9	2,1
146	Pobřeží slonoviny	2,2	7	0,5	1,8	3,3	1,9	2,5			2,5	1,8	3,3			2,1	1,8	1,8
146	Haiti	2,2	3	0,1	2,1	2,3	2,1	2,3			2,3	2,3	2,1			2,1		2,1
146	Itálie	2,2	4	1,0	1,4	3,7	1,6	3,1			1,8	1,9	1,4			1,4		3,7
146	Libye	2,2	6	0,3	1,9	2,6	2,0	2,4			2	2,3	1,9			2,6		2,5
146	Nepál	2,2	6	0,5	1,8	2,9	1,9	2,5	2,9		1,9	1,9	2,1			2,1		2,7
146	Paraguay	2,2	5	0,5	1,7	2,7	1,9	2,5			2,7	1,9	2,6			2,6		1,7
146	Jemen	2,2	4	0,3	1,9	2,2	2,0	2,5			2,3	1,9	2,1			2,1		2,7
154	Kambodža	2,1	9	0,3	1,5	2,5	1,9	2,2	2,3		1,5	1,9	2,1			2,1		1,7
154	Středoafrická republika	2,1	4	0,2	1,9	2,5	2,0	2,3			2,5	1,9	2,1			2,1		2,1
154	Komory	2,1	3	0,5	1,7	2,6	1,7	2,6			1,7	1,9	2,6			2,6		2,1
154	Kongo (Brazzaville)	2,1	5	0,3	1,8	2,5	1,9	2,3			2,5	1,8	1,9			2,1		2,1
154	Guinea-Bissau	2,1	3	0,0	2,0	2,1	2,0	2,1			2	1,9	2,1			2,1		2,1
154	Keta	2,1	7	0,3	1,8	2,7	2,0	2,3			2,5	1,9	2,1			2,7		1,8
154	Laos	2,1	4	0,6	1,5	2,9	1,6	2,6	2,9		1,5	1,9	2,1			2,1		1,7
154	Papua Nová Guinea	2,1	5	0,5	1,4	2,7	1,8	2,5	2,3		2,3	1,9	1,4			1,4		2,7
154	Rusko	2,1	8	0,4	1,4	2,6	1,9	2,3			2,3	1,9	2			2		2,4
154	Tadžikistán	2,1	7	0,7	1,4	3,3	1,7	2,5	1,7		1,5		2,2			1,4		2,6
164	Demokratická republika Kongo	2,0	4	0,3	1,7	2,5	1,7	2,3			2,5	1,8	2,1			2,1		1,7
164	Guinea	2,0	5	0,3	1,7	2,5	1,8	2,2			2,5	1,8	1,9			2,1		1,7
164	Kyrgyzstán	2,0	7	0,3	1,6	2,6	1,8	2,3	2,3		1,8	1,9	2,1			2,6		1,9
164	Venezuela	2,0	7	0,2	1,5	2,3	1,8	2,1			1,5	1,9	2,1			2		2,1
168	Angola	1,9	6	0,2	1,7	2,2	1,8	2,0			1,7	1,9	1,7			1,7		2,2
168	Rovníková Guinea	1,9	3	0,2	1,7	2,1	1,7	2,1			1,7	1,9	2,1			2,1		2,1
170	Burundi	1,8	6	0,3	1,4	2,3	1,6	2,0			1,7	2,3	1,4			1,4		1,7
171	Čad	1,7	6	0,2	1,5	2,1	1,6	1,9			1,7	1,5	2,1			2,1		1,7
172	Súdán	1,6	5	0,4	1,2	2,1	1,4	1,9			1,7	1,2	1,9			2,1		1,3
172	Turkmenistán	1,6	3	0,2	1,4	1,8	1,4	1,8			1,8	1,9	1,6			1,4		1,3
172	Uzbekistán	1,6	6	0,2	1,3	1,9	1,5	1,7			1,5	1,9	1,6			1,4		1,3
175	Irák	1,5	3	0,4	1,2	1,9	1,2	1,9			1,2	1,9	1,4			1,4		1,7
176	Afghánistán	1,4	4	0,3	1,1	1,7	1,2	1,6	1,1		1,2		1,4			1,4		1,7
176	Myanmar	1,4	3	0,5	0,9	1,9	0,9	1,9			0,9	1,9	1,4			1,4		
178	Somálsko	1,1	3	0,3	0,9	1,4	0,9	1,4			0,9	0,9	1,4			1,4		

Zdroj: Transparency International Česká republika
<http://www.transparencv.cz/index.php?lan=cz&id=3030>